

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การจัดการศึกษาของไทยในปัจจุบันได้พัฒนาและเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างมาก ทั้งในด้านการวิจัยและการค้นคว้าวิทยาการใหม่ ๆ แต่เมื่อสำรวจงานวิจัยทางปรัชญาการศึกษาของไทยแล้วพบว่ามีน้อยมาก เหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะวิธีการศึกษาปรัชญาการศึกษาของไทยยังอยู่ในวงจำกัด สถานภาพเช่นนี้จึงเป็นแรงกระตุ้นให้ผู้วิจัยมีความสนใจในเรื่องปรัชญาการศึกษา นอกจากนี้จากแนวคิดที่ว่ามนุษย์ทุกคนเป็นผู้มีความคิด (ideas) และความคิดจะเป็นพื้นฐานของการกระทำ (action)¹ ครูซึ่งเป็นมนุษย์จึงย่อมมีความคิดเห็นเป็นพื้นฐานในการปฏิบัติงานทั้งในด้านการสอนและบุคลิกภาพที่ตนแสดงออก โดยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจทำการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดทางปรัชญาการศึกษา กับบุคลิกภาพ ซึ่งเป็นเรื่องที่จะช่วยสนับสนุนงานวิจัยทางปรัชญาการศึกษาของไทย และบุคลิกภาพให้กว้างขึ้น

อย่างไรก็ตาม เพื่อให้งานวิจัยเรื่องนี้มีความเข้าใจชัดเจนยิ่งขึ้น ในบทที่ 2 นี้ ผู้วิจัยจะเสนอเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับดังนี้

1. ความหมายของปรัชญา
2. ความหมายของการศึกษา
3. ความสัมพันธ์ระหว่างปรัชญา กับการศึกษา
4. ความหมายของปรัชญาการศึกษา
5. สัทธิปรัชญาการศึกษา
6. บุคลิกภาพ
7. ความสัมพันธ์ระหว่างปรัชญาการศึกษา กับบุคลิกภาพ

¹ เมธี ปิสนรนานนท์, ปรัชญาการศึกษาสำหรับครู (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2523), หน้า 100.

8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาการศึกษา
9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพของครู
10. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างปรัชญาการศึกษา กับบุคลิกภาพ

1. ความหมายของปรัชญา

เนื่องจากปรัชญาเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับความคิดและมีลักษณะเป็นนามธรรม การอธิบายความหมายของปรัชญาจึงแตกต่างกัน ในที่นี้จะแยกวิเคราะห์ความหมายของปรัชญาเป็น 2 นัย คือ

- 1.1 ความหมายตามรูปศัพท์
- 1.2 ความหมายโดยอรรถ

1.1 ความหมายตามรูปศัพท์

คำว่า "Philosophy" มีรากเดิมมาจากภาษากรีก ได้แก่คำว่า $\phi\lambda\omega\sigma\phi\alpha$ (philosophia) ซึ่งเป็นคำสนธิระหว่างคำว่า Philo ซึ่งแปลว่า ความรัก ความสนใจ ความเลื่อมใส กับคำว่า Sophia ซึ่งแปลว่า ความรู้ ความปราดเปรื่อง เมื่อรวมคำ 2 คำเข้าด้วยกัน ก็จะได้คำแปลว่า ความรักในความรู้ (Love of Wisdom)¹

คำว่า "ปรัชญา" เป็นคำสนธิสฤตประกอบด้วยรูปศัพท์ 2 ศัพท์ คือ ปุร และ ุญา ปุร หมายถึง ประเสริฐ และ ุญา หมายถึง ความรู้ ดังนั้นคำว่าปรัชญาจึงหมายถึงความรู้อันประเสริฐ คือ ความรู้ที่เกิดขึ้นภายหลังเมื่อสิ้นสงสัยแล้ว²

¹Harry Schofield, The Philosophy of Education : An Introduction, (London : George Allen and Unwin, 1972), p.1.

²ลวามี สัตยานันปุรี, ปาลุกถา (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แพรวศึกษา, 2514), หน้า 3-5.

ตามทัศนะที่ได้ยกมานี้ จะเห็นได้ว่ามีความแตกต่างระหว่างคำว่า "Philosophy" (ความรักในความรู้) กับคำว่า "ปรัชญา" (ความรู้ขั้นประเสริฐ) กล่าวคือ Philosophy ให้ความสำคัญกับการค้นหาและความพยายามที่จะเข้าใจในสิ่งที่ตนอยากรู้ ซึ่งอาจทำให้คนทางตะวันตกสนใจศึกษาปรัชญาและผลิตผลงานขึ้นมาเรื่อยๆ ส่วนคำว่าปรัชญานั้นมุ่งในด้านเนื้อหาความรู้ขั้นสูงสุด ดังนั้นเรื่องของปรัชญาจึงเป็นเรื่องที่ยิ่งใหญ่และยาก ซึ่งอาจเป็นเหตุผลหนึ่งที่มีส่วนทำให้การศึกษาในเรื่องปรัชญาของตะวันออกอยู่ในวงจำกัด

1.2 ความหมายโดยอรรถ

จอร์จ เอฟ. เนลเลอร์ (George F. Kneller) อธิบายว่า ปรัชญาคือวิธีการคิดอย่างมีอิสระเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่หรือเป็นความพยายามที่จะค้นหาความสอดคล้องของแนวความคิดกับประสบการณ์ทั้งหมด¹

ฮาโรลด์ เอ. ทิตัส (Harold H. Titus) ได้อธิบายปรัชญาไว้อีกหลายแง่มุมคือ

1. ปรัชญามีลักษณะเป็นทัศนคติส่วนบุคคลที่มีต่อชีวิต และทุกอย่างในสังกรวาล เป็นทัศนคติที่ขึ้นอยู่กับการค้นหาและใช้วิจรรณญาณ มีใจกว้าง และมีความอดทนที่จะมองปัญหาต่าง ๆ เหล่านั้นในหลาย ๆ แง่อย่างเต็มใจ
2. ปรัชญาเป็นวิธีการอย่างหนึ่งของการคิดและการถามที่ต้องการเหตุผล
3. ปรัชญาเป็นความพยายามที่จะมองดูภาพรวมทั้งหมดโดยการรวบรวมข้อสรุปจากคำสรรสาชาต่าง ๆ และประสบการณ์อันยาวนานของมนุษย์ให้เป็นเอกโลกทัศน์ที่มั่นคง
4. ปรัชญาเป็นวิชาว่าด้วยการคิดหาเหตุผล เป็นการวิเคราะห์ความหมายของคำและมโนภาพให้กระจ่างชัด

¹George F. Kneller, Introduction to the Philosophy of Education, 2nd. ed., (New York : John Wiley and Sons, 1971), p.1.

5. ปรัชญา เป็นทฤษฎีของปัญหาและเป็นทฤษฎีของการแก้ปัญหาด้วย¹

เฮล. แอล. เอลวิน (H.L. Elvin) อธิบายว่าปรัชญาคือเทคนิคสำหรับคิดโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปรัชญาสนใจที่จะตรวจสอบสมมติฐาน และให้ความหมายต่อมโนทัศน์ของเรา²

ภิญโญ สารธร อธิบายว่าปรัชญาคือ คำสตรชนิดหนึ่งที่มีวัตถุประสงค์ที่จะจัดหมวดหมู่หรือแบบความรู้สาขาต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้เป็นเครื่องมือทำความเข้าใจและแปลความหมายข้อเท็จจริงต่าง ๆ อย่างสมบูรณ์แบบ³

อมร โสภณวิเชษฐวงศ์ อธิบายว่าปรัชญาคือการจัดความรู้ทางวิทยาศาสตร์และประสบการณ์ทางจริยศาสตร์ ลัทธิวิทยาศาสตร์ และคำสนา ให้เป็นระบบ วิเคราะห์ความคิดรวบยอดทั่วไป และความคิดรวบยอดทางวิทยาศาสตร์ พิจารณาความสัมพันธ์ของผลของความคิดเหล่านั้น และนำความคิดเหล่านั้นมาสัมพันธ์กับวิธีการของปรัชญา คือการคิดหาเหตุผลตามหลักตรรกวิทยา⁴

¹Harold H. Titus, Living Issues in Philosophy, (New York : American Book. Co., 1959), pp. 8-10.

²H.L. Elvin, Education and Contemporary Society, (London : George Allen and Unwin, 1971), p. 29.

³ภิญโญ สารธร, "ปรัชญาการศึกษาไทย," วารสารสภาการศึกษาแห่งชาติ 5 (กุมภาพันธ์ 2514) : 21.

⁴อมร โสภณวิเชษฐวงศ์, ปรัชญาเบื้องต้น (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหา-วิทยาลัยรามคำแหง, 2514) หน้า 2.

จะเห็นได้ว่า การให้คำนิยามของปรัชญานั้นแตกต่างกัน คำนิยามหนึ่งอาจ เป็นที่ยอมรับของชนกลุ่มหนึ่ง แต่อาจไม่เป็นที่ยอมรับของคนอีกกลุ่มก็ได้ แต่ทั้งนี้ก็ไม่ได้อธิบาย ความว่า คำนิยามนั้นผิดแต่เป็น เรื่องที่ขึ้นอยู่กับมุมมองปรัชญาของแต่ละคน ดังที่ กิรติ บุญเสื่อ กล่าวไว้ว่า "ปรัชญาคืออะไร ตอบไม่ได้"¹ แต่อย่างไรก็ตาม พอที่จะสรุปสาระสำคัญของ ปรัชญาได้ว่า ปรัชญาเป็นผลรวมของความเชื่อและความยึดมั่นพื้นฐานในการแสวงหาความจริง ที่เกี่ยวกับสรรพสิ่งต่าง ๆ อันได้แก่ โลก ชีวิต จักรวาล เป็นการมองภาพรวมของปัญหาทั้งหมดอย่างลึกซึ้ง และเป็นวิชาที่เสาะแสวงหาหลักการ เหตุผล วิเคราะห์รวบรวมข้อคิดเห็นต่าง ๆ ให้มีลักษณะชัดเจน ด้วยเหตุนี้ปรัชญาจึงมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการดำเนินชีวิต กล่าวคือ ปรัชญาช่วยสนองความอยากรู้อยากเห็น และช่วยค้นหาจุดหมายของชีวิต ทำให้มนุษย์รู้ว่าควร จะดำรงชีวิตอยู่อย่างไร ปรัชญาจึงเปรียบเสมือนเข็มทิศที่ช่วยนำมนุษย์เดินทางไปสู่เป้าหมาย อย่างถูกต้อง

2. ความหมายของการศึกษา

นักการศึกษาได้นิยามความหมายของการศึกษาไว้แตกต่างกันมากมาย เหตุที่เป็นเช่นนี้ น่าจะเป็นเพราะการศึกษาเป็นการพัฒนาบุคคล ซึ่งย่อมมุ่งที่จะให้บรรลุเป้าหมายใดเป้าหมาย หนึ่ง และเป้าหมายดังกล่าวย่อมถูกกำหนดด้วยคุณค่าสูงสุดที่แต่ละคนยึดถือว่าเป็นสิ่งดีงาม ในที่นี้ จะขอแยกวิเคราะห์เป็น 2 นัย คือ

- 2.1 ความหมายตามรูปศัพท์
- 2.2 ความหมายตามทัศนะของนักการศึกษา

¹ กิรติ บุญเสื่อ, ปรัชญาสำหรับผู้เริ่มเรียน (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทย-วัฒนาพานิช, 2519), หน้า 5.

2.1 ความหมายตามรูปศัพท์

"การศึกษา" ในรูปศัพท์ของตะวันตกคือ Education คำนี้มาจากรากศัพท์ในภาษาลาตินว่า Educere (ex + ducere) มีความหมายว่า ดึงออก (to draw out)¹ ดังนั้นคำว่า Education ก็คือการดึงเอาพลังที่ซ่อนอยู่ในตัวบุคคลออกมาพัฒนา นอกจากนี้แล้ว เจ. เอ็ม. ไพรซ์ (J.M. Price) ได้อธิบายว่า Education มาจาก Educere ซึ่งหมายถึงการหล่อหลอม (to nourish or nature) education ตามความหมายนี้จึงหมายถึงการให้อาหาร (supplying food) และการดำรงชีพ (sustenance) มีลักษณะเป็นการนำเข้า (impressionable) ผู้ตัวบุคคลมากกว่าการนำออก (expressional)²

คำว่า "การศึกษา" ในภาษาไทยเป็นคำที่แผลงมาจาก ศึกษา ในภาษาสันสกฤต ซึ่งมาจากรากศัพท์ว่า ศกฺ มีความหมายว่าสามารถ เมื่อกลายเป็นคำว่า ศึกษา มีความหมายถึง (1) การเล่าเรียน การแสวงหาความรู้ (2) ความปรารถนาที่จะเป็นผู้สามารถ กระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ ความปรารถนาที่จะครอบงำ (prevail) (3) การสอน การฝึก (4) วิชาหนึ่งในหกของเวทศาสตร์ สอนการออกเสียงถ้อยคำและกฎของการออกเสียง (euphony) (5) มรรยาท (modesty) และความถ่อมตน ส่วนในรูปของบาลี คำว่า "ศึกษา" มาจากรากศัพท์ว่า ลิกฺข มีความหมายว่า ยึดมั่นในวิชา³ ในพจนานุกรมบาลีฉบับ สมาคมบาลีปกรณ์ ได้ให้ความหมายว่าเป็นการเรียน (study) การฝึกฝน (training)

¹ Joseph T. Shipley, Dictionary of Words Origin, (Boston : The Writer, 1970), p. 114.

² J.M. Price, A Survey of Religious Education, (New York : Ronald Press, 1940), p. 13.

³ วิจิตร เกิดวิเศษ, "ปรัชญาการศึกษาของพระพุทธเจ้าฝ่ายเถรวาท" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทอักษรศาสตรบัณฑิต แผนกวิชาปรัชญา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520), หน้า 126.

และการควบคุมงานให้อยู่ในระเบียบ (discipline)¹

ดังนั้นคำว่า "การศึกษา" ตามความหมายของรูปศัพท์ ได้อธิบายวิธีการให้ความรู้ไว้ 2 ลักษณะคือ

1. การศึกษาเป็นการฝึกฝน อบรม ซึ่งเป็นกระบวนการนำความรู้จากภายนอกเข้าไปสะสมในตัวผู้เรียน
2. การศึกษาเป็นการพัฒนาความรู้ ความสามารถ ซึ่งมีอยู่ในตัวผู้เรียนให้เจริญยิ่งขึ้น

จะเห็นว่าความหมายของ "การศึกษา" ตามหมายนี้ ได้อธิบายถึงวิธีการให้ความรู้ซึ่งแตกต่างกันไปตามความเชื่อของแต่ละฝ่ายที่เชื่อว่ามนุษย์มีธรรมชาติเป็นอย่างไร แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาเป้าหมายของวิธีการให้ความรู้ตามความหมายทั้ง 2 ลักษณะนี้ ต่างก็มีเป้าหมายหลักร่วมกัน คือมุ่งพัฒนาคุณภาพของชีวิตมนุษย์เป็นประการสำคัญ

2.2 ความหมายตามทัศนะของนักการศึกษา

จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) ให้ความหมายการศึกษาว่า "การศึกษาเป็นกระบวนการทางสังคม และเป็นหน้าที่ของสังคม"²

พลาโต (Plato) ได้อธิบายว่า "การศึกษาหมายถึงศิลปะซึ่งนำทางสร้างสรรค์และควบคุมประสิทธิภาพของมนุษย์ โดยขึ้นอยู่กับหลักค่านิยม และการปรับปรุงทุกระดับชั้นในกิจกรรมของมนุษย์"³

ศูนย์วิทยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹T.W. Rys Dawids, Pali-English Dictionary, (London : PTS, 1972), p. 708.

²John Dewey, Democracy and Education, (New York : Macmillan Publishing Co., 1916), p. 112.

³R.C. Lodge, Plato's Theory of Education, (London : Routledge and Kegan Paul Ltd., 1950), p. 11.

ลองฟอร์ด (Longford) อธิบายว่า " การศึกษา คือกิจกรรมซึ่งมีเป้าหมายที่มุ่งผลในเชิงปฏิบัติ ตรงข้ามกับกิจกรรมอื่น ๆ ซึ่งมีเป้าหมายที่มุ่งผลในทางทฤษฎี"¹

ลอดจ์ (Lodge) อธิบายว่า " การศึกษา คือประสบการณ์ที่สิ่งมีชีวิตมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมในธรรมชาติ"²

พระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ทรงอธิบายว่า " การศึกษา มิได้บังความคิดที่ว่า มีคนอื่นมาสอน แต่หากแปลว่า เราเล่าเรียน คือ เล่าเรียนเอาเอง... ที่จะต้องสร้างสมก็คือ กำลังใจที่จะอยากรู้ อยากเรียน เรื่องนี้ เรื่องนั้น เมื่อกำลังใจเกิดขึ้นแล้ว ก็ค้นหาทางได้เอง..."³

พระราชวรมนี ได้นิยามการศึกษาไว้ดังต่อไปนี้

1. เป็นการเล่าเรียน ผูกฝน อบรม เพื่อมาสู่ปัญญาที่มีอยู่มาใช้ให้เป็นประโยชน์ และทำให้แก่กล้ายิ่งขึ้น
2. เป็นการพยายามแสวงหาจุดมุ่งหมายให้แก่ชีวิต คือความเป็นอยู่อย่างดีที่สุด หรือการมีอิสระภาพ
3. เป็นกิจกรรมของชีวิต โดยชีวิต เพื่อชีวิต
4. เป็นความสามารถที่จะปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม และรู้จักเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน⁴

¹Schofield, The Philosophy of Education : An Introduction, p. 33.

²Ibid., p. 32.

³สังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, สมาคม. วรรณไวทยากร : ชุมมนมบทความทางวิชาการชุดการศึกษา (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2514) หน้า 25

⁴พระเจ้าวรวงศ์, ปรัชญาการศึกษาไทย (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เคล็ดไทย, 2518), หน้า 38.

วิทย์ วิศทเวทย์ อธิบายการศึกษาไว้ 2 แง่ คือ

ในแง่กว้าง การศึกษาหมายถึง อิทธิพลทุกอย่างที่มีต่อชีวิต ตั้งแต่เกิดจนตาย

ในแง่แคบ การศึกษาหมายถึง กระบวนการที่ส่งคมถ่ายทอด วัฒนธรรม

ความรู้ ความชำนาญ ค่านิยม จากคนรุ่นหนึ่งไปอีกรุ่นหนึ่ง โดยผ่านโรงเรียนหรือสถาบันอื่น¹

ลูส์กัณซ์, คิวรักันซ์ ได้นิยามว่า การศึกษาหมายถึง

1. วิธีการต่าง ๆ ที่ถ่ายทอดความรู้ ทักษะ และทัศนคติ
2. ทฤษฎีต่าง ๆ ที่พยายามอธิบายหรือให้เหตุผลในการถ่ายทอดนั้น ๆ
3. คุณค่าหรืออุดมคติต่าง ๆ ที่มนุษย์พยายามจะเข้าไปถึงโดยอาศัยความรู้-

ทักษะ ทัศนคติ เพราะว่าวิธีการฝึกหรือการถ่ายทอดขึ้นอยู่กับคุณค่าหรืออุดมคติที่ต้องประสงค์นั้น เป็นผลสืบปลาย²

ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ ได้อธิบายไว้ว่า การศึกษาหมายถึงกระบวนการที่ส่งคม สัตย์ขึ้นเพื่อให้สมาชิกใหม่ของสังคมนั้นได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ เพื่อที่จะให้สมาชิกใหม่มีความสุขและ อยู่รอดในสังคม³

จากคำนิยามของการศึกษาดังกล่าวข้างต้น พอจะสรุปได้ว่าการศึกษามีถึง กระบวนการที่ส่งคมมุ่งถ่ายทอดค่านิยม วัฒนธรรมของสังคมจากคนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง ทั้งนี้ เพื่อช่วยให้เขามีความรู้ความสามารถเพื่อจรรโลงรักษาสังคมไว้ และเพื่อยกระดับสังคมให้สูงขึ้น สำหรับวิธีการให้การศึกษานั้น ย่อมเกิดขึ้นได้จากอิทธิพลของสิ่งต่าง ๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้อง

ศูนย์วิจัยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹วิทย์ วิศทเวทย์, "ปรัชญาการศึกษา" ใน ปรัชญาการศึกษาและปรัชญาการศึกษาของไทย ไพฑูรย์ สีนลารัตน์, บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2523), หน้า 27.

²ล. คิวรักันซ์, ปรัชญาการศึกษา (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2524), หน้า 6.

³ไพฑูรย์ สีนลารัตน์, ปรัชญาการศึกษาเบื้องต้น, หน้า 17.

กับชีวิตมนุษย์ได้ตลอดชีวิต โดยเหตุนี้การศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญทั้งในด้านการพัฒนาบุคคล และสังคม กล่าวคือ การศึกษาช่วยพัฒนาคุณภาพของชีวิตมนุษย์ ให้มนุษย์สามารถแก้ไขปัญหา และสามารถอยู่รอดในสังคม ในขณะที่เดียวกับการศึกษาได้มีส่วนช่วยให้สังคมได้พัฒนาต่อไปด้วย

3. ความสัมพันธ์ระหว่างปรัชญากับการศึกษา

1. ปรัชญาช่วยในการพิจารณากำหนดเป้าหมายของการศึกษาได้ดังนี้

ก. ปรัชญาช่วยชี้ให้เห็นว่า เป้าหมายของการศึกษาที่จะเลือกนั้นสอดคล้องกับข้อเท็จจริงทางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม คำลัทธิ ที่กำลังปรากฏอยู่ในสังคมหรือไม่ ถ้าเป้าหมายที่จะเลือกขัดแย้งกับสิ่งเหล่านี้อย่างรุนแรง อะไรจะเกิดขึ้น นี่นับเป็นเรื่องที่สังคมจะต้องตัดสินใจว่าเป้าหมายอะไร เหมาะสมที่สุด

ข. เป้าหมายทางการศึกษาที่จะเลือกนั้น ขัดแย้งกับเป้าหมายของกิจกรรมอื่น ๆ ของสังคมหรือไม่ โดยเฉพาะกิจกรรมทางการเมืองและสังคม ถ้าไม่ขัดก็ไปกันได้ แต่ถ้าขัดกันก็ต้องเลือกว่าจะทิ้งเป้าหมายอันไหน หรือจะแก้ไขให้สอดคล้องกันได้อย่างไร

ค. เป้าหมายทางการศึกษาที่จะเลือกนั้น สอดคล้องกับการมีชีวิตที่ดีหรือไม่ ปัญหาเหล่านี้มักปรัชญาอาจเสนอความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาในการเลือกเป้าหมายทางการศึกษา¹

2. ปรัชญาช่วยในการวิพากษ์และวิเคราะห์เนื้อหาของปัญหาทางการศึกษา ได้ดังนี้

ก. ปรัชญาช่วยวิเคราะห์และตั้งสมมติฐานของการศึกษา

ข. ปรัชญาช่วยให้นักการศึกษาวิเคราะห์ปัญหาได้ชัดเจนขึ้น

ค. ปรัชญาช่วยขจัดความกำกวมของถ้อยคำที่ใช้ในวงการศึกษา

¹ วิทยุ วิศุทเวทย์, "ปรัชญากับการศึกษา" ใน ปรัชญาการศึกษาและปรัชญาการศึกษาของไทย, หน้า 27-33.

3. ประชญาช่วยให้มองเห็นภาพรวมทางการศึกษาได้ดังนี้

ก. ประชญาช่วยเชื่อมโยงคำสัตรีทั้งหลายที่เกี่ยวกับการศึกษา ให้กลมกลืนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อจะได้ใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษา

ข. ประชญาช่วยในการเชื่อมโยงคำสัตรีทั้งหลายเข้ากับประสบการณ์ด้านอื่น ๆ ของมนุษย์ทั้งหมด เป็นการหาความสอดคล้องของความรู้ทั้งหมดของมนุษย์ชาติ¹

4. ความหมายของปรัชญาการศึกษา

คำว่า "ปรัชญาการศึกษา" ได้มีผู้ให้คำนิยามไว้แตกต่างกันหลายทัศนะเช่น

ปรัชญาการศึกษา คือ การนำเอาเนื้อหาและวิธีการของปรัชญามาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษา²

ปรัชญาการศึกษา คือ กิจกรรมที่พยายามทำความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาตลอดจนหลักและแนวทางในการจัดการศึกษา³

ปรัชญาการศึกษา คือ สาขาวิชาหนึ่งในบรรดาสาขาคณะต่าง ๆ ที่มีอยู่มากมาย อันเกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตของมนุษย์⁴

¹John S. Brubacher, Modern Philosophies of Education, (New York : McGraw -Hill Book, 1969), pp. 309-312.

²Harry S. Broudy, Building a Philosophy of Education, (Englewood Cliffs, N.J. : Prentice-Hall, 1961), P. 13.

³Charles J. Braunter and Hobert W. Burns, Problems in Education and Philosophy, (Englewood Cliffs, N.J. : Prentice-Hall, 1965), p. 23.

⁴James E. McClellen, Philosophy of Education, (Englewood Cliffs, N.J. : Prentice-Hall, 1976), p.1.

ปรัชญาการศึกษา คือ กิจกรรมที่นักการศึกษาจำเป็นต้องรู้และเข้าใจอย่างชัดเจน¹

ปรัชญาการศึกษา คือ แบบแผนของการศึกษาที่ทำให้การศึกษามีความสมบูรณ์แบบ
ที่สุด²

ปรัชญาการศึกษา คือ การคาดคะเน การพรรณนา และการวิเคราะห์³

ปรัชญาการศึกษา คือ มัคคุเทศก์นำทางในการจัดการศึกษาของผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้อง
กับการศึกษา ปรัชญาการศึกษาจึงมีอิทธิพลต่อการสอน การเรียน การวัดประสัผลการเรียนเรื่อง
การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนมากที่สุด⁴

ปรัชญาการศึกษา คือ ทฤษฎีทั่วไปของการศึกษา⁵

จะเห็นได้ว่า ความหมายของปรัชญาการศึกษาแตกต่างกันไปตามทัศนะของผู้ให้
คำนิยาม แต่อย่างไรก็ตามพอจะสรุปความหมายของปรัชญาการศึกษา คือ ทฤษฎี หรือแบบแผน
ของการศึกษา เป็นการนำเอาแนวคิด หลักการ และทฤษฎีของปรัชญามาใช้เป็นแนวทาง
นอกจากนี้ปรัชญาการศึกษายังพยายามวิเคราะห์และทำความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษา ช่วยให้
มองเห็นปัญหาของการศึกษาได้กระจ่างชัดเจนอีกด้วย โดยเหตุนี้ ปรัชญาการศึกษาจึงเปรียบ
เสมือนแผนที่ซึ่งช่วยทำให้นักการศึกษาได้แนวทางที่จะนำไปใช้ในการจัดการศึกษาได้อย่างเป็น
ระบบ อย่างชัดเจน และอย่างลุ่มเหตุลุ่มผล

¹Kingsley Price, Education and Philosophical Thought,
(Boston : Allyn and Bacon, 1969), p.9.

²Power, Philosophy of Education, p.15.

³Kneller, Introduction to the Philosophy of Education, p.4.

⁴ภิญโญ สารธรรม, หลักการการศึกษา, หน้า 81.

⁵ลำโรช บัวศรี, "ปรัชญาการศึกษาในประเทศไทย" ใน จุดยืนและทิศทางการศึกษา
ไทย. เอกสารทางวิชาการของสมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทย (กรุงเทพมหานคร :
สมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทย, 2518) หน้า 4.

5. ลัทธิปรัชญาการศึกษา

ปรัชญาการศึกษานั้นมีอยู่มากมายหลายลัทธิ ตามลักษณะ ตามธรรมชาติของมนุษย์ที่ต่างก็คิดและเชื่อไม่เหมือนกัน ปรัชญาการศึกษาบางลัทธิอาศัยพื้นฐานแนวคิดของปรัชญาบริสุทธิ์หลายลัทธิผสมผสานกัน สดเป็นระบบความคิดใหม่ แต่บางปรัชญาอาจจะอาศัยแนวคิดจากปรัชญาบริสุทธิ์ลัทธิเดียว ลักษณะเช่นนี้จึงทำให้เกิดปรัชญาการศึกษาหลายลัทธิ และมีชื่อต่าง ๆ กัน เช่น Pragmatic Naturalism, Romantic Naturalism, Rational Humanism, Scholastic Realism เป็นต้น¹ แต่ในที่นี้จะศึกษาเฉพาะลัทธิปรัชญาการศึกษาที่ได้รับการกล่าวถึงกันอย่างแพร่หลายในวงการศึกษานับปัจจุบัน ได้แก่

1. ปรัชญาการศึกษาสารัตถนิยม (Essentialism)
2. ปรัชญาการศึกษานิรันตรนิยม (Perennialism)
3. ปรัชญาการศึกษาพัฒนาการนิยม (Progressivism)
4. ปรัชญาการศึกษาปฏิรูปนิยม (Reconstructionism)
5. ปรัชญาการศึกษาอัตถิภาวนิยม (Existentialism)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ Brubacher, Modern Philosophies of Education, p. 329.

1. ปรัชญาการศึกษาสารัตถนิยม (Essentialism)

ความเป็นมา

ปรัชญาการศึกษาสารัตถนิยมเกิดขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1930 ผู้นำของปรัชญานี้ได้แก่ วิลเลียม ซี. แบกส์ (William C. Bagley), โทมัส บริกซ์ (Thomas Briggs), เฟเดอริค บริดด์ (Frederick Breed), ไอแซค แอล แคนเดิล (Isac L. Kandal) และ เออร์แมน เอช. ฮอเรน (Herman H. Horne) ต่อมาได้รวมตัวกันเป็นกลุ่มมีชื่อว่า "คณะกรรมการสารัตถนิยมเพื่อความก้าวหน้าของการศึกษาอเมริกัน" (The Essentialist Committee for the Advancement of American Education)¹

นักสารัตถนิยมต้องการให้การศึกษาเป็นเครื่องพิทักษ์และส่งเสริมประชาธิปไตย วิลเลียม ซี แบกส์ กล่าวว่า หน้าที่ของการศึกษาคือ ปกป้องประชาธิปไตย เพื่อผดุงไว้ซึ่งเสรีภาพทางคำส่ามา ทางการพูด การเขียน นอกจากนี้การศึกษจะต้องผลิตพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม และมีความรู้พื้นฐานที่²

ปรัชญาสารัตถนิยมได้รับความนิยมสูงสุดในสหรัฐอเมริกา ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 และยังมีอิทธิพลต่อการจัดการศึกษาในประเทศต่าง ๆ ทั่วทุกวันนี้

แนวความเชื่อพื้นฐาน

ปรัชญาสารัตถนิยม มีแนวความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

เรื่องความจริง ปรัชญานี้เชื่อว่าสัจจะที่ถูกต้อง คือ ธรรมชาติ โลกถูกควบคุมโดยกฎระเบียบที่ธรรมชาติกำหนดไว้แล้ว เพียงแต่รอมมนุษย์ค้นพบเท่านั้น

¹Raymond F. Callahan, An Introduction to Education in American Society, (New York : Alfred A. Knopf, 1961), pp.351-361.

²Theodore Brameld, Patterns of Educational Philosophy, (New York : World Book, Co., 1950), p. 207.

เรื่องแหล่งความรู้ ปัญหานี้เชื่อว่ามนุษย์สามารถหาความรู้ได้โดยการนึกคิด (Mind) และการสังเกต

เรื่องคุณค่าและค่านิยม ปัญหานี้เชื่อว่า คุณค่าที่ถูกต้องดีงามเป็นคุณค่าที่คงทนถาวรไม่เปลี่ยนแปลง และมีแบบแผนที่สมบูรณ์ จึงถือหลัก "ดำเนินรอยตามแบบอย่างของอดีตสมบูรณ์" คือปรับปรุงพัฒนาจริยธรรมของตนให้ใกล้เคียงแบบอย่างที่กำหนดไว้แล้วให้มากที่สุด

คำว่าสารัตถ หรือ Essence นี้ โดยความหมายแล้วหมายถึง สำระหรือเนื้อหาที่เป็นหลัก เป็นแก่น เป็นสิ่งสำคัญ ปัญหานี้จึงยึดเนื้อหา (Subject Matter) เป็นหลักสำคัญของการศึกษา และเนื้อหาสำคัญ (Essential Subject-matter) ซึ่งได้มาจากมรดกทางวัฒนธรรมที่ผ่านการกลั่นกรองและปฏิบัติสืบทอดกันมาว่า เป็นสิ่งที่ดี โดยเหตุนี้ปรัชญาสารัตถนิยมจึงมีแบบแผน มีกฎเกณฑ์ที่แน่นอนเป็นมาตรฐานตัดสินได้ และระเบียบวินัย จึงเป็นสิ่งสำคัญของปรัชญา

แนวความคิดทางการศึกษา

ความหมายการศึกษา

ปรัชญาเชื่อว่าการศึกษาควรมุ่งฝึกความสามารถที่มนุษย์มีอยู่แล้ว เช่น ความสามารถในการจำ ความสามารถในการคิด ความสามารถที่จะรู้สึก ฯลฯ การศึกษามุ่งถ่ายทอดความรู้ที่สั่งสมกันมา ความเชื่อ ความศรัทธาต่าง ๆ ที่ยึดถือกันว่าเป็นอมตะ อบรมให้มนุษย์มีความคิดเห็น และมีความเป็นอยู่ลุ่มลึกสถานะของการเป็นมนุษย์¹

ดังนั้นความหมายของการศึกษาในปรัชญา¹คือ การอบรมให้บุคคลมีปัญญาและจริยธรรมตามที่สังคมเห็นว่าถูกต้อง ดีงาม

¹G. Max Wingo, Philosophies of Education : An Introduction, (Lexington, Mass : D.C. Heat and Co., 1974), p. 234.

จุดมุ่งหมายการศึกษา

จุดมุ่งหมายการศึกษาแยกได้ 2 ระดับ คือ ในระดับกว้าง มุ่งที่จะถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรม ซึ่งจะมีผลต่อการควบคุมพฤติกรรม และวิถีทางของเหตุการณ์ต่าง ๆ ของสังคมให้เป็นระเบียบ ในระดับแคบ มุ่งที่จะพัฒนาสติปัญญา และคุณวินัยของมนุษย์ให้มีความเฉลียวฉลาด และมีความประพฤติดีงาม¹

องค์ประกอบของการศึกษา

หลักสูตร

ครูและผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้คัดเลือก และสรรหา เนื้อหาในหลักสูตรรวมทั้งทำการร่างหลักสูตร แบบแผนของหลักสูตร จึงเป็นแบบเดียวกันทั่วประเทศ เพราะเป็นสิ่งซึ่งควรรักษาให้ได้มาตรฐานอันเดียวกัน หลักสูตรจะมีลักษณะเน้นเนื้อหาเป็นสำคัญ (Subject-matter Oriented) เนื้อหาที่เสนอไว้ได้แก่ ความรู้พื้นฐาน เช่น ภาษา ประวัติศาสตร์ ศาสนา และเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับศิลปะ ค่านิยม และวัฒนธรรมทางสังคม²

ในปี 1941 สำนักงานการศึกษาแห่งชาติของสหรัฐอเมริกา ได้สรุปเนื้อหาการสอนของปรัชญาไว้ 6 ประการ ดังนี้

1. วิชาที่เกี่ยวข้องกับสุขศึกษาและพลศึกษา
2. วิชาที่เกี่ยวข้องกับความเป็นพลเมืองดี
3. วิชาที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน ความสัมพันธ์ภายในชาติ และความสัมพันธ์ระหว่างนานาชาติ
4. วิชาที่สามารถนำไปประกอบอาชีพได้
5. วิชาที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และสิ่งแวดล้อมทรัพยากรของชาติ

¹ ศักดา ปรากฏประทานพร, ปรัชญาการศึกษาฉบับพื้นฐาน (กรุงเทพมหานคร : บารมีการพิมพ์, 2523), หน้า 6.

² Kneller, Introduction to the Philosophy of Education, p. 59.

6. วิชาที่ช่วยให้ได้มีความรู้ ความสามารถเข้าผู้ร่วมในสังคมอย่างมีความสุข¹
ครู

ปรัชญานี้เชื่อว่าการศึกษาดังมาจากรู้ ไม่ใช่จากผู้เรียน ครูเป็นผู้ให้ผู้เรียนเป็นผู้รับความรู้ การเรียนการสอนช่วยให้ผู้เรียนเจริญเติบโต และพัฒนาไปสู่โลกของผู้ใหญ่โดย
2
มีครู เป็นสื่อกลาง บทบาทของครูพอจะสรุปได้ดังนี้

1. ครูเป็นผู้รู้ เนื้อหาที่ถูกต้องที่สุดในห้องเรียน
 2. ครูเป็นผู้กำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนดีที่สุด
 3. ครูเป็นผู้นำของห้องเรียน และถือว่าเป็นผู้นำที่ฉลาดรอบรู้
 4. ครูเป็นผู้กำหนดมาตรฐานว่าการเรียนรู้อะไรจะเรียนได้มากน้อยแค่ไหน เพียงใด
 5. ครูเป็นผู้ตัดสินว่า ผู้เรียนเรียนรู้อะไรไปมากน้อยแค่ไหนแล้ว
 6. ครูเป็นแบบแผนและแม่พิมพ์ของการศึกษา
- ผู้เรียน

เนื่องจากปรัชญานี้ ต้องการสืบทอดค่านิยมให้คนรุ่นต่อไป การให้การศึกษาสมควร เป็นไปตามแนวทางที่ผู้ใหญ่ หรือสังคม หรือครูได้กำหนดไว้ ส่วนผู้เรียนจะเป็นผู้รับ ผู้ฟัง และทำความเข้าใจกับเนื้อหาต่าง ๆ ที่ครูกำหนดไว้ให้ เพื่อจะได้เข้าใจ จดจำ และนำไปถ่ายทอด บทบาทของผู้เรียนจึงต้องมีความพากเพียร และอดทนในการคิดหาเหตุผล³

โรงเรียน

บทบาทของโรงเรียนเป็นบทบาทที่จัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสังคม สังคมมอบหมายอะไรให้ ก็ทำไปตามนั้น ไม่มีการแนะนำหรือปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอย่างใดอย่างหนึ่งให้

¹ Elmer H. Wilds, and Kenneth U. Lottich, The Foundations of Modern Education (New York : Holt Rinehart and Winston, 1961), p. 357.

² ไพฑูริย์ สีนลารัตน์, ปรัชญาการศึกษาเบื้องต้น, หน้า 66.

³ Kneller, Introduction to the Philosophy of Education, p. 58.

กับสังคม โรงเรียนมีหน้าที่เพียงถ่ายทอดวัฒนธรรมและรักษาไว้เพื่อความคงอยู่ของสังคม¹

กระบวนการเรียนการสอน

การเรียนการสอนขึ้นอยู่กับครู เป็นสำคัญ (Teacher-centered Approach) ครูเป็นผู้ถ่ายทอดวิชา การสอนเน้นภาคทฤษฎีมากกว่าภาคปฏิบัติ วิชาที่ครูสั่ง เสริมมากที่สุดคือ การรับรู้และความจำ ในการสอนจะคำนึงถึงมาตรฐานทางวิชาการมากกว่าคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล การจัดตารางสอนเป็นแบบแน่นอนตายตัว และเพื่อให้การถ่ายทอดและการรับรู้ของผู้เรียนบังเกิดผลสูงสุด การสอนจึงเน้นการบรรยาย หรือการพูดของครูมากเป็นพิเศษ²

2. ปรัชญาการศึกษานิรันตรนิยม (Perennialism)

ความเป็นมา

แนวคิดปรัชญาการศึกษานิรันตรนิยมเกิดขึ้นในสมัยที่ประเทศตะวันตกมีความก้าวหน้าในวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีใหม่ๆ มีผลให้สังคมวุ่นวายด้วยระบบการแข่งขัน และความไม่ เป็นระเบียบ จนเกิดปัญหาต่าง ๆ ขึ้นอย่างมาก นักปรัชญากลุ่มนี้ได้แก่ โรเบิร์ต เอ็ม ฮัทชินส์ (Robert M. Hutchins) และ มอร์ทิเมอร์ แอดเลอร์ (Mortimer Adler) จึงเล่นอปรัชญา การศึกษานี้ขึ้นมา เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวโดยการให้การศึกษา ว่าคนย้อนกลับไปสู่อุดมคติที่มีระเบียบ มั่นคง ประกอบด้วยจริยธรรม และความยุติธรรม⁴

¹Robert E. Mason, Contemporary Educational Theory, (New York : David McKay, 1922), p. 47.

²Kneller, Introduction to the Philosophy of Education, pp. 56-61.

³Wingo, Philosophies of Education : An Introduction, p. 235.

⁴Kneller, Introduction to the Philosophy of Education, p. 43.

แนวความคิดพื้นฐาน

ปรัชญา นิรันตรนิยม มีแนวความคิดเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

เรื่องความจริง สัจจะที่แท้จริงคือแบบแผน (Pattern) หรือแบบ (Form) ที่เป็นจริงอยู่ชั่วนิรันตรนิรันตร สัจจะจะเป็นจริงทุกแห่งหนและทุกสถานที่ในจักรวาล เช่น ปากกา มีรูปแบบที่เป็นอมตะ ถึงแม้จะมีปากกาที่มีรูปร่างแปลก ๆ ทาสีสันอย่างไรก็ยังเป็นรูปแบบ (Form) ของปากกาอยู่ตลอดเวลา

เรื่องแหล่งความรู้ เนื่องจากปรัชญานี้เชื่อว่ามนุษย์เป็นผู้มีความสามารถที่จะใช้ความคิด มนุษย์จึงมีความสามารถที่จะใช้เหตุผลในการตัดสินสิ่งต่าง ๆ ได้ ดังนั้นความรู้จึงได้มาจากการคิดหาเหตุผล

เรื่องคุณค่า และค่านิยม ปรัชญานี้เชื่อว่าความดีงามทั้งหลายอยู่ในอดีต เพราะในอดีตนั้นคนรู้จักเคารพในคุณค่าที่ดีของสังคม มีฮีโร่อุดตัมปะ และรู้จักสิทธิหน้าที่ของตน จึงควรกลับไปศึกษาอดีต¹

คำว่า นิรันตร หรือ Perennial ตามรูปศัพท์หมายถึงสิ่งซึ่งคงที่ไม่เปลี่ยนแปลง เป็นนิรันตร ปรัชญานี้เห็นว่าควรฟื้นฟูสิ่งที่ดีงามอันเป็นอมตะ ซึ่งได้แก่วัฒนธรรม คุณธรรม และแบบอย่างของชีวิตที่รุ่งเรืองในสมัยกลางมาใช้ โดยเหตุนี้ แบรมเมลด์ (Brameld) จึงให้ทัศนะว่า ปรัชญานี้เปรียบเสมือน การถดถอยกลับไปสู่วัฒนธรรมในอดีต (A regressive road to culture)²

แนวความคิดพื้นฐานเกี่ยวกับมนุษย์ของปรัชญานี้พอจะสรุปเป็นข้อ ๆ ได้ดังนี้

1. มนุษย์เป็นผู้มีเหตุผล และมีความดีอยู่ในตัว มีความสนใจในคำสอนมาแต่กำเนิด

¹Brameld, Pattern of Education Philosophy, pp. 281-282.

²Ibid., p. 292.

2. พื้นฐานธรรมชาติของมนุษย์ จะเหมือนกันทุกกาลเทศะ แม้สภาพแวดล้อมจะแตกต่างกันหรือเปลี่ยนแปลงไป ความจริงย่อมเหมือนกันทุกแห่ง
3. สิ่งที่สำคัญที่สุดของมนุษย์คือ สติปัญญา และความมีอิสระ
4. มนุษย์มีความจำเป็นในการสืบทอดวัฒนธรรม¹

แนวความคิดทางการศึกษา

ความหมายการศึกษา

ปรัชญานี้เชื่อว่า การที่จะสร้างคนให้เป็นคนที่สมบูรณ์ การศึกษาต้องทำให้เขาตระหนัก รู้จัก และเข้าใจธรรมชาติของตนเอง ดังนั้นการศึกษาในแนวคิดนี้จึงหมายถึง การศึกษาที่ปลดปล่อยมนุษย์จากความไม่รู้และช่วยพัฒนาพลังทางเหตุผล (ปัญญา) ศีลธรรม และจิตใจ²

จุดมุ่งหมายการศึกษา

เนื่องจากปรัชญานี้ถือว่า ผู้เรียนเป็นผู้มีเหตุผลและมีความดีอยู่แล้ว การศึกษาศึกษาจึงควรจัดเพื่อให้ผู้เรียนได้รักษาความดีที่มีอยู่ การศึกษาจึงไม่มุ่งเปลี่ยนแปลงสังคม หากมุ่งที่พัฒนามความดีอันไม่เปลี่ยนแปลง จุดมุ่งหมายการศึกษามีดังนี้

1. มุ่งให้ผู้เรียนรู้จักและทำความเข้าใจกับตนเองมากที่สุด โดยเฉพาะในเรื่องของ เหตุผลและสติปัญญา
2. มุ่งพัฒนา สติปัญญา และจิตใจให้เป็นคนที่สมบูรณ์³

¹ กิตติมา ปรีดีติลก, ปรัชญาการศึกษา เล่ม 1 (กรุงเทพมหานคร : อักษรปักษี, 2523), หน้า 86.

² Wingo, Philosophies of Education : An Introduction, p. 249.

³ ไพฑูรย์ ลินลารัตน์, ปรัชญาการศึกษาเบื้องต้น, หน้า 72.

องค์ประกอบของการศึกษา

หลักสูตร

หลักสูตรกำหนดขึ้นโดยผู้รู้ การจัดเนื้อหาตามลำดับก่อนหลังของความถูกต้องทางวิชาการในสาขา เน้นการศึกษาพื้นฐานได้แก่ วิชาศิลปศาสตร์ (Liberal Arts) คือ การอ่าน การฟัง การพูด การเขียน ซึ่งเป็นการให้ความรู้กว้าง ๆ ที่จะนำไปประยุกต์ใช้ได้ ในสถานการณ์ต่าง ๆ การจัดหลักสูตรไม่ได้ให้ความสำคัญในเรื่องวิชาชีพ เพราะเห็นว่าเป็นวิชาที่สอนเทคนิคการกระทำ ไม่ได้สอนให้ใช้ปัญญาทำความเข้าใจ/ แต่เป็นการเน้นทักษะมากกว่าทฤษฎี ทำให้มีความรู้แคบ และเป็นวิชาที่ไม่มีความเป็นนิรันดร์ สำหรับหลักสูตรในระดับอุดมศึกษา เน้นการศึกษาในเรื่องของสติปัญญา เหตุผล ได้แก่วิชาในหมวดการศึกษาทั่วไป (General Education)¹

ครู

ปรัชญานี้เชื่อว่า เด็กเป็นผู้มีเหตุผลและมีชีวิต มีวิญญาณ ดังนั้นครูจึงต้องทำหน้าที่เป็นผู้รักษาวินัยทางจิต และเป็นผู้เฝ้าทางวิญญาณ (mental disciplinarian and spiritual leader) ของเด็กทุกคน² บทบาทของครูมีดังนี้

1. เข้าใจในเนื้อหาวิชาที่สอนอย่างชัดเจน
2. เป็นผู้ใฝ่รู้และศึกษาหาความรู้อยู่ตลอดเวลา
3. เป็นผู้มีความรู้มากกว่าคนทั่วไปในสังคม เพราะถือว่า เรื่องวิชาการเป็นหน้าที่ของครูโดยตรง ครูจึงต้องมีโลกทัศน์กว้าง³
4. เป็นผู้ดูแลรักษาระเบียบวินัย ควบคุมความประพฤติของผู้เรียน

¹ไพฑูริย์ สินลารัตน์, ปรัชญาการศึกษาเบื้องต้น, หน้า 73.

²คูร์ คีร์แลน, ปรัชญาและแนวคิดทางการศึกษา (มหาสารคาม : อภิชาติการพิมพ์, 2522), หน้า 94.

³ไพฑูริย์ สินลารัตน์, ปรัชญาการศึกษาเบื้องต้น, หน้า 74.

ผู้เรียน

ปรัชญาสัทธินี้เชื่อว่า ผู้เรียนทุกคนมีเหตุผล การให้การศึกษาเป็นการปรับปรุงความมีเหตุผลของผู้เรียนให้มีมากยิ่งขึ้น มุ่งพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคล ถือว่าความรู้นั้นว่าอยู่ที่ไหนเหมือนกันหมด อะไรที่ล่อนแล้วยังทำไม่ได้หรือยังไม่เข้าใจต้องทำบ่อย ๆ หรือทำซ้ำ ๆ คืออาจใช้เวลามากสำหรับผู้เรียนที่เรียนช้า ผู้เรียนทุกคนมีโอกาสเรียนเท่ากันหมด ใช้หลักสูตรเดียวกันทั้ง เด็กเก่งและเด็กอ่อน ผู้เรียนทุกคนต้องบรรลุถึงมาตรฐานอันเดียวกัน¹

โรงเรียน

ปรัชญานี้เชื่อว่า สถานศึกษาไม่ได้ตั้งขึ้นเพื่อปฏิรูปสังคม แต่ผลจากการศึกษาวิชาหลักอาจช่วยให้สังคมได้รับการปฏิรูป สถานศึกษามีได้ตั้งขึ้นเพื่อฝึกอาชีพ การฝึกอาชีพควรไปฝึกตามโรงงานหรือสถานประกอบการเท่านั้น โรงเรียนเป็นเพียงการคัดเลือกอย่างมีศิลปะเพื่อที่จะให้ผู้เรียนได้ค้น เคยกับความก้าวหน้าที่สุดของวัฒนธรรมที่มีมาแต่อดีต งานของโรงเรียนต้องสร้างความนิยมในวัฒนธรรมที่มีอยู่ และมุ่งให้เกิดความเจริญงอกงามด้วยความอุตสาหะของผู้เรียนเอง²

กระบวนการเรียนการสอน

วิธีการสอนของปรัชญานี้ใช้วิธีท่องจำเนื้อหาวิชาต่าง ๆ และฝึกให้ใช้ความคิดหาเหตุผลโดยอาศัยหลักวิชาที่เรียนรู้อันแล้วเป็นแนวทางพื้นฐานแห่งความคิด ทั้งนี้เพื่อพัฒนาสติปัญญาหรือเน้นด้านพุทธิศึกษา (Intellectual Education)³ นอกจากนี้ยังเชื่อว่าการที่จะสามารถจดจำได้เป็นนิรันดร ผู้เรียนต้องมีความพร้อมทางจิตใจ การเรียนการสอนจึงต้องมีครู เป็นผู้ควบคุมระเบียบวินัย

¹Kneller, Introduction to the Philosophy of Education, p. 43.

²Ibid., p. 44.

³Wingo, Philosophies of Education : An Introduction, p. 148.

3. ปรัชญาการศึกษาพัฒนาการนิยม (Progressivism)

ความเป็นมา

ปรัชญานี้ได้กำหนดขึ้นเพราะเหตุผลส่วนหนึ่งคือ เพื่อต่อต้านแนวคิดและวิธีการศึกษาเดิมที่เน้นแต่เนื้อหา สอนแต่ท่องจำ ตัดขาดโรงเรียนจากสังคม ไม่ได้คำนึงถึงความสนใจของเด็ก และพัฒนาเด็กแต่เพียงสติปัญญาเท่านั้น¹ ส่วนเหตุผลอีกส่วนหนึ่งเกิดขึ้นเพราะความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ความนิยมในประชาธิปไตย และพัฒนาการใหม่ ๆ ทางจิตวิทยาการเรียนรู้²

ปรัชญานี้ได้เกิดขึ้นในปี 1870 โดย ฟรานซิส ดับเบิลยู พาร์คเกอร์ (Francis W. Parker) พยายามที่จะปฏิรูปการศึกษาในสมัยนั้น แต่ไม่เป็นที่ยอมรับ ต่อมา จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) ได้นำแนวปรัชญานี้มาทบทวนใหม่โดยเริ่มงานเขียนชื่อ "School of Tomorrow" และได้ทำออกตีพิมพ์เผยแพร่ในปี 1915 ต่อมา มีผู้สนับสนุนทฤษฎีการศึกษาตามแนวปรัชญานี้มากขึ้น จนถึงกับจัดตั้งเป็นสมาคม ชื่อว่า สมาคมการศึกษาแบบพัฒนาการ Progressive Education Association³ นักการศึกษากลุ่มนี้ได้ดำเนินการจัดทำ "หลักสูตรการศึกษาเพื่อชีวิต" (The Life-Centered Curriculum) ขึ้นใช้ในโรงเรียนต่าง ๆ เริ่มด้วยการใช้ในโรงเรียนราษฎรก่อน แล้วจึงกระจายกว้างขวางออกไปใช้ในโรงเรียนของท้องถิ่นด้วย เรื่องนี้ได้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวางในสหรัฐอเมริกาในปี 1938 โดยมีการอภิปรายหักล้างกันอย่างขนานใหญ่ระหว่างนักการศึกษาที่นิยมลัทธิปรัชญาลัทธินิยมกับนักการศึกษาที่นิยมลัทธิพัฒนาการนิยม แต่ไม่มีข้อยุติใด ๆ เกิดขึ้นในปีดังกล่าว จนเมื่อหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 (1941-1945) เมื่อรัสเซียได้ส่งดาวเทียมดวงแรกขึ้นสู่อวกาศเป็นชาติแรก ลัทธิปรัชญาลัทธินิยมจึงได้รับความนิยมจากประชาชน และมีผลให้การศึกษาแบบพัฒนาการนิยมถูกโจมตีอย่างมาก ต่อมาในปี 1957 สมาคมการศึกษาแบบพัฒนาการก็ได้ยุบเลิกไป เนื่องจากประชาชนเสื่อมความนิยม แต่อย่างไรก็ตาม

¹Wingo, Philosophies of Education : An Introduction, p. 149.

²ไพฑูรย์ สินลารัตน์, ปรัชญาการศึกษาเบื้องต้น, หน้า 81.

³Kneller, Introduction to the Philosophy of Education, p. 47.

แนวความคิดของสัทธีนี้ยังมีการนำไปใช้ในสหรัฐอเมริกา และประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกทราบ
เท่าปัจจุบัน

แนวความคิดพื้นฐาน

ปรัชญาพัฒนาการนิยมมีแนวความคิดเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

เรื่องความจริงได้มาจากประสบการณ์ (Experience as Reality) สิ่งใด
ที่เกิดขึ้นจริง ทำได้จริง และมนุษย์รับรู้ทุกสิ่งได้ด้วยประสาทสัมผัสทั้งหมด มนุษย์มีความสามารถ
ที่จะจดจำ สร้างมโนภาพ คิดเชื่อมโยง แก้ปัญหา และถ่ายทอด ความสามารถเหล่านี้จะพัฒนา
เมื่อมีโอกาสนำมาใช้ฝึกฝนบ่อย ๆ

เรื่องแหล่งความรู้ มนุษย์แสวงหาความรู้ได้จากประสบการณ์ตรง (Immediate
Experience) และประสบการณ์คาคะเน (Mediate Experience) ประสบการณ์ตรง
เป็นประสบการณ์ที่เกิดจากการทำจริง และการเรียนรู้เกิดจากประสบการณ์นั้น ประสบการณ์
คาคะเน มนุษย์เรียนรู้ที่จะแก้ปัญหาต่าง ๆ โดยใช้ความคิดและประสบการณ์ที่ผ่านมาแล้วมา
คาคะเนว่าจะแก้ปัญหานั้น ๆ ได้อย่างไร¹

เรื่องคุณค่าและค่านิยม ถือว่ามีใช้สิ่งตายตัว อาจเปลี่ยนแปลงไปตามกาลสมัย
ตามสภาพของบุคคล สังคม และเป็นสิ่งที่สามารถเปรียบเทียบตลอดรวมทั้งประเมินผลได้²

คำว่า พัฒน หรือ progressive หมายถึง ความก้าวหน้าเปลี่ยนแปลง
สภาวะที่แท้จริง มิได้อยู่นิ่ง ไม่คงที่ หากแต่เปลี่ยนแปลงไปได้ตามกาลเวลา สถานที่ ดังนั้นการ
ศึกษาในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม ก็ควรจะต้องเปลี่ยนแปลงสภาพไปด้วยเมื่อถึงคราวจำเป็น
วิธีการทางการศึกษาควรได้รับการปรับปรุงให้สอดคล้องกับกาลเวลา และภาวะแวดล้อมอยู่เสมอ
การศึกษามีใช้จะสอนให้คนยึดมั่นในความจริง ความรู้และค่านิยมที่คงที่ หรือถูกกำหนดให้ตายตัว

¹Brameld, Pattern of Educational Philosophy, pp. 103-104.

²กิตติมา ปรีดีติลล, ปรัชญาการศึกษา เล่ม 1, หน้า 78.

หากจะต้องหาทางปรับปรุงการศึกษา เพื่อเป็นหนทางนำไปสู่การค้นพบความรู้ใหม่ ๆ อยู่เสมอ โดยเหตุนี้ปรัชญาการศึกษาแบบพิพัฒนาการจึงได้ชื่อว่า "หนทางแห่งความมีอิสระเสรี ที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง ปรับปรุง วัฒนธรรมและสังคม (A liberal road to culture)"¹

แนวคิดทางการศึกษา

ความหมายการศึกษา

การศึกษาคือชีวิตและความเจริญงอกงาม (Life and Growth) ปรัชญาที่สิ่งไม่แบ่งแยกกายออกจากใจ บรรดากิจกรรมทุกอย่างทางการศึกษาต้องเป็นกิจกรรมซึ่งมุ่งพัฒนาร่างกาย อารมณ์ ปัญญา พร้อม ๆ กันไป ไม่เน้นอย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะ ทั้งนี้เพื่อให้ชีวิตสมบูรณ์ทั้งกาย ใจ และปัญญา ลักษณะของกิจกรรมต้องเป็นการสัดแบบวิวัฒนาการคือเป็นค่อยไป (Evolution) ให้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน เพื่อให้สามารถเข้าใจปัญหาของชีวิต สังคม และหาทางปรับตัวให้เข้ากับภาวะที่เป็นจริงในปัจจุบัน²

จุดมุ่งหมายการศึกษา

การศึกษาในทัศนะของนักพิพัฒนาการนิยมมีความมุ่งหมายดังนี้

1. มุ่งให้ผู้เรียนรู้จักปรับปรุงตนเอง สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมและดำเนินชีวิตได้ดี
2. มุ่งให้ผู้เรียนมีระเบียบวินัยในตนเอง รู้จักแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน
3. ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักศึกษา ค้นคว้าด้วยตนเอง
4. ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักทำงานร่วมกับผู้อื่น
5. มุ่งให้ผู้เรียนปฏิบัติตนตามระบอบประชาธิปไตย³

¹Theodore Brameld, Philosophies of Education in Cultural Perspective, (New York : Dryden Press, 1958), pp. 90-92.

²Kneller, Introduction to the Philosophy of Education, pp. 48-53.

³Ibid, pp. 94-107.

องค์ประกอบของการศึกษา

หลักสูตร

ปรัชญาที่ต้องการให้ผู้เรียนเรียนจากประสบการณ์ในชีวิตจริง สิ่งไม่นิยมเขียนหลักสูตรไว้ล่วงหน้า ถ้าเห็นว่าประสบการณ์ใดที่เป็นชีวิตจริงในปัจจุบันที่ควรเรียนรู้ ก็จะเอามาสอนทันที หลักสูตรจึงครอบคลุมชีวิตประจำวันทุกรูปแบบ ได้แก่การปฏิบัติการต่าง ๆ ในทางสังคม ศิลปกรรม อาชีพ ลุ่มทรัพยากรศาสตร์ และในการแก้ปัญหาพร้อม ๆ กันไป โดยถือว่าการเรียนรู้จากกิจกรรมต่าง ๆ ที่ให้ประสบการณ์หลาย ๆ อย่าง หลักสูตรจึงเป็นหลักสูตรกว้าง (board fields) คือให้มีวิชาคณิตศาสตร์ทั่วไป วิทยาศาสตร์ทั่วไป นอกจากนี้หลักสูตรไม่ได้จัดให้เรียนเป็นรายวิชา แต่จัดสอนเป็น "หน่วยการงาน" (Units of work)¹ ตามลักษณะโครงสร้าง ความสนใจ และความต้องการของผู้เรียนเป็นหลัก

ครู

บทบาทของครู จำแนกเป็นข้อ ๆ ได้ดังนี้

1. ครูต้องทำความรู้จักกับผู้เรียนเป็นการส่วนตัวอย่างดี ต้องรู้ความสนใจ ความต้องการ และความสามารถของผู้เรียน
2. ครูต้องวางแผนว่าจะให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อะไรบ้าง เพื่อที่จะวางแผนให้เกิดสถานการณ์การเรียนรู้ตามความต้องการ และเพื่อพัฒนาความสามารถของผู้เรียน
3. ครูเป็นผู้กระตุ้นและเร้าให้ผู้เรียนสนใจ ไม่ใช่คอยจนกว่าผู้เรียนจะมีความสนใจเสียก่อน²
4. ในด้านบุคลิกภาพ ครูต้องมีความเห็นอกเห็นใจ ยอมรับ และให้ความสำคัญแก่เด็กเท่ากันหมด ไม่มีใครสำคัญกว่าใคร ทุกคนมีลักษณะเด่นพิเศษของตนเอง และมีเกียรติ มีศักดิ์ศรี ฉะนั้นในการสอนครูต้องตระหนักถึงความสนใจและความถนัดของแต่ละคน³

¹Brameld, Patterns of Educational Philosophy, p. 134.

²Kneller, Introduction to the Philosophy of Education, p. 52.

³กิตติมา ปรตติติก, ปรัชญาการศึกษาเล่ม 1, หน้า 89.

ผู้เรียน

ปรัชญานี้เชื่อว่าผู้เรียนโดยธรรมชาตินั้นเป็นอินทรีย์ที่จะสืบเสาะหาประสบการณ์และเป็นอินทรีย์ที่พร้อมจะรับประสบการณ์ในขณะที่เดียวกัน แต่ประสบการณ์ของมนุษย์เกิดขึ้นจากการมีผัสสะต่อสิ่งแวดล้อม ดังนั้นผู้เรียนตามแนวสัทธินีจึงควรเป็นผู้ที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง บทบาทของผู้เรียนจึงต้องมีประสบการณ์ตรงต่อสิ่งต่าง ๆ ได้ลงมือกระทำด้วยตนเอง และตัดสินใจเลือกด้วยตนเอง ที่คิดว่าจะเหมาะสมกับความสามารภและความถนัด ความสนใจ แต่ทั้งนี้ควรจะอยู่ในความดูแลเอาใจใส่จากครู และได้รับคำปรึกษาจากครู¹

โรงเรียน

สัทธินีเชื่อว่า การศึกษาไม่ใช่การเตรียมตัวเพื่อชีวิตในสังคม แต่คือชีวิตและสังคม โรงเรียนจึงเป็นแบบจำลองของสังคม แต่เนื่องจากสังคมจริงนั้น มีความซับซ้อนซับซ้อนมาก การที่จะให้โรงเรียนจำลองแบบมาทั้งหมดย่อมทำไม่ได้ โรงเรียนจึงจำลองเฉพาะแบบที่ดีงามของชีวิตและประสบการณ์ในสังคม นำมาจัดประสบการณ์ให้เหมาะสมกับวุฒิภาวะของผู้เรียนในแต่ละกลุ่ม ในขั้นแรกโรงเรียนจะต้องสอนให้เด็กรู้จักลักษณะพื้นฐานของสังคม ต่อจากนั้นจึงให้เด็กได้เผชิญกับลักษณะอื่น ๆ ของสังคมต่อไป นอกจากนี้โรงเรียนยังต้องสร้างบรรยากาศให้เด็กได้มีโอกาสเรียนรู้สิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ และมุ่งมั่นที่จะทำให้สังคมดีขึ้น²

กระบวนการเรียนการสอน

ในการเรียนการสอนครูต้องคำนึงถึง

1. การสอนที่เน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง (Child-Centered)
2. การสอนที่มีกิจกรรมสนองความกระตือรือร้น และความสนใจของผู้เรียน
3. การสอนที่เน้นการกระทำด้วยตนเอง และใช้วิธีแก้ปัญหาตามกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

¹ เมธี ปิสนันธนาภักดิ์, ปรัชญาการศึกษาสำหรับครู, หน้า 90.

² ศักดา ปรากฏ์ประทานพร, ปรัชญาการศึกษาฉบับพื้นฐาน, หน้า 6.

4. การสอนที่ให้ผู้เรียนรู้กว้างโครงการ ต่ำเดินโครงการ วิเคราะห์โครงการ

5. การสอนที่ส่งเสริมประชาธิปไตย และความสามัคคี¹

4. ปรัชญาการศึกษาปฏิรูปนิยม (Reconstructionism)

ความเป็นมา

ในปี 1930 สหรัฐอเมริกาได้เกิดสภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ปัญหาคนว่างงานมีมาก คนไม่รู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ เกิดช่องว่างระหว่างชนชั้นมากขึ้นในสังคม จึงมีนักคิดกลุ่มหนึ่งเรียกตนเองว่า Frontier Thinkers ซึ่งต้องการเปลี่ยนแปลงระบบโรงเรียนให้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาสังคม ผู้นำของกลุ่มนี้คือ จอร์จ เคานส์ (George Counts) และ แฮโรลด์ รุกก์ (Harold Rugg) เคานส์ ได้แต่งหนังสือชื่อ "The American Road to Culture" (1930), "Dare the Schools Build a new Social Order?" (1932) ส่วน รุกก์ ได้เขียนหนังสือ "Culture and Education in America" (1931) ทั้งคู่ได้แสดงความเห็นว่า โรงเรียนควรมีหน้าที่แก้ปัญหาเฉพาะอย่างของสังคม

ผู้ที่ได้วางรากฐานและตั้งทฤษฎีปฏิรูปนิยม รวมทั้งได้ทำให้ปรัชญานี้เป็นที่รู้จักคือ ธีโอดอร์ แบรมเมลด์ (Theodore Brameld) เขาได้เขียนหนังสือไว้หลายเล่ม ได้แก่ "Patterns of Educational Philosophy" (1950), "Philosophy of Education in Cultural Perspective" (1955), "Toward a Reconstructed Philosophy of Education" (1956), "Culture Foundation of Education" (1957)²

แนวความเชื่อพื้นฐาน

ปรัชญาปฏิรูปนิยม มีแนวความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

¹Kneller, Introduction to the Philosophy of Education, pp. 48-50.

²Ibid, pp. 61-62.

เรื่องความจริง ประชานิยมหรือปรัญญาของกลุ่มพัฒนาการนิยม ที่เชื่อว่า ประ-
สภารณัเป็นสัจจะ แต่นักปรัชญาปฏิรูปนิยมมองว่า การที่จะเข้าใจคนแต่ละคนได้ ต้องมีการ
วิเคราะห์สิ่งแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจ รวมทั้งประวัติศาสตร์ของสังคมที่บุคคลผู้นั้นใช้ชีวิต
อยู่ เพราะมนุษย์เป็นเพียงหน่วยย่อยหน่วยหนึ่งในสังคมของตนเท่านั้น

เรื่องแหล่งของความรู้ มนุษย์เรียนรู้จากสิ่งต่อไปนี้คือ

- ประสบการณ์ตรงที่เกิดขึ้นกับตนเอง
- การถ่ายทอดประสบการณ์ของผู้อื่น เช่น การสอนที่โรงเรียนหรือการอ่าน
- การทดลองค้นคว้าหลักฐานและสรุปความรู้ทั้งหลายที่พิสูจน์แล้ว
- การแลกเปลี่ยนและอภิปรายความคิดเห็นระหว่างกัน
- การเข้ากลุ่ม เพื่อทำให้มีโอกาสได้พบเห็น ได้สังเกต และเรียนรู้พฤติกรรม
ของผู้อื่น¹

เรื่องคุณค่าและค่านิยม ประชานิยมเห็นด้วยกับสัทธิธนัตริณัตนิยมที่ว่า อารยธรรม
ในสังคมมีแต่ความวิฤฤฤ และความสับสนวุ่นวายในสังคม แต่ไม่เห็นด้วยกับสัทธิธนัตริณัตนิยมที่
ย้อนกลับไปสู่อดีต เพื่อนำเอาวัฒนธรรมสมัยกลางมาเป็นแนวทางการดำเนินชีวิต (Regressive)
แต่แนวทางไปสู่วัฒนธรรมของฝ่ายปฏิรูปนิยมต้องประสานแนวความเชื่อตามหลักศาสนา และ
ประชาธิปไตยให้เข้ากับเทคโนโลยีสมัยใหม่ ในอันที่จะสร้างวัฒนธรรมใหม่ขึ้น โดยเหตุนี้แนว
คิดของฝ่ายนี้จึงได้ชื่อว่าเป็นหนทางแห่งการปฏิรูปเพื่อสร้างวัฒนธรรมใหม่ขึ้นมา (A radical
change toward a new cultural design)²

คำว่า ปฏิรูป หรือ reconstruct หมายถึงบูรณะ สร้างขึ้นมาใหม่ หรือทำขึ้น
ใหม่ แนวคิดของประชานิยมจึงเน้นที่การบูรณะ หรือการปฏิรูปแบบของสังคมขึ้นมาใหม่ เนื่องจาก
ว่าสังคมกำลังประสบปัญหาต่าง ๆ มากมาย มีทั้งปัญหาด้านเศรษฐกิจ การเมือง การศึกษาสัง

¹Brameld, Patterns of Educational Philosophy, pp. 404-408.

²Brameld, Philosophies of Education in Cultural Perspective,
pp. 75-78.

ควรมีบทบาทอันสำคัญในการที่จะเป็นเครื่องมือหรือเป็นพาหะของมนุษย์ในการสร้างสรรค์วัฒนธรรมขึ้นมาก่อนที่วัฒนธรรมเก่าจะทำลายตัวเองลงไป¹ ให้เป็นสังคมใหม่ วัฒนธรรมที่ดีพร้อมทุกด้าน เป็นสังคมที่รุ่งเรือง และเป็นไปได้ ไม่ใช่สังคมอุดมคติเพื่อฝัน นักการศึกษาจึงเปรียบสัทธีนี้เหมือนกับ "มรรคาที่นำไปสู่การปฏิรูปวัฒนธรรมและสร้างสังคมใหม่"²

แนวคิดทางการศึกษา

ความหมายการศึกษา

นักปฏิรูปนิยมเชื่อว่าคุณค่าของมนุษย์คือการใช้ความสามารถที่มีอยู่ตามธรรมชาติอย่างเต็มที่ ดังนั้นการศึกษาที่ดีจะต้องช่วยมนุษย์ให้ได้ใช้พลังแห่งการสร้างสรรค์ให้มากที่สุด การศึกษาต้องทำให้ผู้เรียนเข้าใจ และมุ่งมั่นที่จะสร้างสังคมอุดมคติขึ้นมาให้เหมาะสมกับพื้นฐานทาง วัฒนธรรมและภาวะทาง เศรษฐกิจสังคมของโลกยุคใหม่³

จุดมุ่งหมายการศึกษา

1. การศึกษาจะต้องช่วยแก้ปัญหาของสังคมที่เป็นอยู่
2. การศึกษาจะต้องเป็นไปเพื่อส่งเสริม พัฒนาสังคมโดยตรง
3. การศึกษามุ่งสร้างระเบียบใหม่ของสังคม จากพื้นฐานเดิมที่มีอยู่
4. ระเบียบใหม่ที่สร้างขึ้น รวมทั้งวิธีสร้างจะต้องอยู่บนรากฐานของประชาธิปไตย
5. การศึกษาต้องให้เด็กเห็นความสำคัญของสังคมควบคู่ไปกับตนเอง⁴

ศูนย์วิทยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹Bart Sobel, "A Reconstructionism Perspective of the Teaching of Social Sciences, "The High School Journal 60(May 1977) : 354,

²บรรจง สันทรสา, ปรัชญาการศึกษา (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2522), หน้า 62.

³Kneller, Introduction to the Philosophy of Education, p. 62.

⁴ไพฑูริย์ สินลารัตน์, ปรัชญาการศึกษาเบื้องต้น, หน้า 89.

องค์ประกอบของการศึกษา

หลักสูตร

ปรัชญาที่เน้นความรู้จะทำให้เข้าใจตนเอง และสร้างสังคม สำคัญ
ของหลักสูตรแบ่งเป็น 4 ประเภท

1. ความรู้เกี่ยวกับความเป็นจริงในสังคม
2. แบบแผนต่าง ๆ ของการปฏิรูปสังคม
3. เทคนิควิธีการที่จะบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ
4. พลังและความสนใจของกลุ่ม¹

เนื้อหาวิชาและประสบการณ์ที่เลือกมาบรรจุในหลักสูตร จะเกี่ยวข้องกับสภาพ
และปัญหาของสังคมเป็นใหญ่ เน้นวิชาสังคมศึกษา และเป็นหลักสูตรแบบแกน (Core
Curriculum) และแบบขบวนการสังคมกับการดำรงชีวิต (Social Process and Life
Function Curriculum) การจัดตารางสอนเป็นแบบยืดหยุ่นได้ มีทั้งคาบช่วงสั้น คาบช่วง
ยาว มีคาบเวลาสำหรับการอภิปรายและค้นคว้าด้วยตนเอง และคาบเวลาสำหรับการบรรยาย
ของครู หลักสูตรในระดับประถมใช้วิธีการสอนที่เด็กมีโอกาสปฏิบัติจริง เรียนรู้จากการกระทำ
เรียนรู้จากกันและกัน หลักสูตรในระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษา เพิ่มวิธีการอภิปราย การแลกเปลี่ยน
เปลี่ยนความคิดเห็น และการเรียนรู้จากการร่วมมือ

ครู

1. ครูต้องมีทักษะในการรวบรวม สรุป วิเคราะห์ปัญหา และมีอุดมการณ์ที่
แน่นอนให้ผู้เรียนตรวจสอบได้
2. เป็นผู้สร้างความสนใจให้ผู้เรียน และเล่นบทบาททางสังคม
3. ครูต้องเชื่อมั่นในหลักการประชาธิปไตย และนำมาใช้ในห้องเรียน²

¹Brameld, Patterns of Educational Philosophy, pp. 476-480.

²Kneller, Introduction to the Philosophy of Education, p. 64.

ผู้เรียน

ปรัชญานี้เชื่อว่า ผู้เรียนคือผู้ที่มีความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหาสังคม และมีความยุติธรรม ดังนั้น ผู้เรียนจะได้รับการปลูกฝังให้ตระหนักในปัญหาสังคม เรียนรู้วิธีการทำงานร่วมกันเพื่อการแก้ไขปัญหาสังคม ผู้เรียนจะได้รับการเรียนรู้เทคนิควิธีการต่าง ๆ ที่จะนำมาเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาสังคม แล้วให้ผู้เรียนหาข้อสรุป และตัดสินใจเลือก¹

โรงเรียน

โรงเรียนจะต้องสนใจในหอนาคต (future-oriented) และนำทางให้ผู้เรียนไปพบกับสังคมใหม่ โดยการให้การศึกษแก่ผู้เรียนให้พร้อมที่จะวางแผนให้กับสังคมใหม่ และทำงานร่วมกับสมาชิกอื่น ๆ ในสังคม เพื่อไปสู่จุดหมายปลายทางนั้น โรงเรียนจะต้องมีบรรยากาศแห่งประชาธิปไตยที่ยอมรับความคิดเห็นของคนส่วนใหญ่ และนำไปปฏิบัติ²

กระบวนการเรียนการสอน

ปรัชญานี้เน้นการสร้างสังคมใหม่ บรรดากิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนต้องสอดคล้องกับอนาคตที่โรงเรียนคาดหวังเป็นศูนย์กลาง โรงเรียนต้องการให้สังคมในอนาคตเป็นอย่างไร โรงเรียนก็จัดกิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งฝึกอบรมผู้เรียนให้มีบุคลิกภาพ มีอุปนิสัย ทัศนคติ มีความรู้ความสามารถตามนั้น รูปแบบการเรียนการสอนในปรัชญานี้มีลักษณะคล้ายกับปรัชญาพัฒนาการ คือให้เด็กรู้สึกตนเอง มองเห็นปัญหาและเข้าใจเรื่องราวต่าง ๆ ด้วยตนเอง โดยใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Method) วิธีการวางแผนโครงการ (Project Method) และวิธีแก้ปัญหา (Problem-Solving Method) เป็นเครื่องมือ

5. ปรัชญาสัทธิตถาวนิยม (Existentialism)

ความเป็นมา

ฮอเร็น คีร์เคอร์การ์ด (Soren Kierkegard 1813-1855) นักปรัชญาชาวเดนมาร์ค ซึ่งได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้ให้กำเนิดปรัชญาสัทธิตถาวนิยมได้เสนอความคิดว่า

¹Kneller, Introduction to the Philosophy of Education, p. 64.

²ศักดิ์ ประสาทประทานพร, ปรัชญาการศึกษาฉบับพื้นฐาน, หน้า 124.

"ปรัชญาเป็นเรื่องส่วนตัวของแต่ละคน ดังนั้นทุกคนจึงควรสร้างปรัชญาของตนเองจากประสบการณ์" แต่เนื่องจากงานเขียนของเธอเป็นภาษาเยอรมัน ผลงานของเธอจึงอยู่ในวงจำกัด ในปี 1935 จึงได้มีผู้แปลเป็นภาษาอังกฤษ ความคิดของเธอจึงเป็นที่รู้จักกันทั่ว และเผยแพร่ความคิดต่อไปในรูปของ นวนิยาย บทละคร ฯลฯ ผู้สนับสนุนสัทธินีเป็นบุคคลร่วมสมัยเดียวกัน เช่น อัลแบร์ต คามุส (Albert Camus 1913-1960), คาร์ล แจสเปอร์ส (Karl Jaspers 1883-1969), และ จองพอล ซาทร์ (Jean-Paul Sartre 1905-1980)¹ สาเหตุที่เกิดปรัชญาขึ้น เนื่องจากความรู้สึกที่ว่ามนุษย์กำลังสูญเสียความเป็นตัวของตัวเอง และการศึกษามีส่วนในการทำลายความเป็นมนุษย์ ดังนั้นนักอัตถิภาวนิยมจึงเรียกร้องให้มนุษย์ประกาศความเป็นไทของตัวเอง

แนวความเชื่อพื้นฐาน

ปรัชญาอัตถิภาวนิยม มีแนวความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ดังนี้

เรื่องความจริง อยู่ที่การมีชีวิตอยู่จริงของมนุษย์ โลกหรือจักรวาลไม่มีเป้าหมายอะไร แต่เป้าหมายอยู่ที่ว่ามนุษย์รู้สึกและเข้าใจตนเอง โดยเหตุนี้มนุษย์จึงต้องมีเสรีภาพและใช้เสรีภาพของตนเองอย่างอิสระ

เรื่องแหล่งความรู้ การเรียนรู้เกิดจากประสบการณ์ของบุคคล เป็นประสบการณ์ที่มนุษย์รู้สึกและเข้าใจ (aware) ถึงความเป็นอยู่ (existence) ของคน

เรื่องคุณค่าและค่านิยม ขึ้นอยู่กับการเลือกและการตัดสินใจของแต่ละบุคคล มนุษย์ไม่ควรจะทำตาม หรือเชื่อตามแบบแผนค่านิยมของสังคม หรือคนอื่นเสมอไป มนุษย์ควรรู้สึกตัดสินใจอย่างอิสระ และมีความรับผิดชอบต่อตัวเอง²

¹Wingo, "Philosophies of Education. : An Introduction, pp.312-313.

²ไพฑูริย์ สิ้นลารัตน์, ปรัชญาการศึกษาเบื้องต้น, หน้า 59.

แนวคิดทางการศึกษา

ความหมายการศึกษา

การศึกษา คือการส่งเสริมให้มนุษย์แต่ละคนรู้จักพิจารณาตัดสินสภาพและเจตจำนงที่มีความหมายต่อการดำรงอยู่ของเขาอย่างแท้จริง โดยการให้อิสระแก่ผู้เรียนในการเลือกสรรคุณธรรม ค่านิยม ได้อย่างเสรี พร้อมทั้งมีความรับผิดชอบต่อตนเอง¹

จุดมุ่งหมายการศึกษา

1. ให้รู้จักใช้เสรีภาพในการเลือก และมีความรับผิดชอบต่อการตัดสินใจของตนเอง
2. ให้มนุษย์เข้าใจตนเอง เข้าใจโลก และความสำคัญของการคงอยู่ (Existence)
3. ให้มนุษย์สามารถเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ได้
4. ให้มนุษย์เป็นผู้มีวินัยในตนเอง²

องค์ประกอบของการศึกษา

หลักสูตร

หลักสูตรเน้นทางมนุษยศาสตร์ (Humanity) จรรยาบรรณทาง ประวัติศาสตร์ วรรณคดี ปรัชญา เป็นต้น ทุกวิชามีความสำคัญ ถ้าใครเห็นว่าวิชาใดจะช่วยให้รู้จักตนเอง และเข้าใจโลกได้ดีขึ้น ถือว่าวิชานั้นย่อมเหมาะสมกับเขา เนื้อหาที่เรียนต้องไม่แตกต่างไปจากสิ่งที่นักเรียนจะเจอประพจน์ในห้องเรียน และในชีวิตประจำวัน³

¹Van Cleve Morris, Philosophy and the American School (Boston : Houghton Mifflin Co., 1961), p. 391.

²James A. Johnson, Introduction of the Foundations of American Education (Boston : Allyn and Bacon, 1969) pp: 335-343.

³Wingo, Philosophies of Education : An Introduction, p. 335.

ครู

บทบาทของครูในปัญหานี้คล้ายกับปรัชญาพัฒนาการนิยมในส่วนที่ครูเป็นผู้แนะแนวและสร้างสถานการณ์ที่เป็นปัญหาให้แก่ผู้เรียน ครูจึงต้องเล่นบทบาทในแต่ละเรื่องจากแง่มุมต่าง ๆ ให้มาก และให้นักเรียนรู้ว่าความคิดนั้น ๆ ยังไม่สิ้นสุด หลังจากอภิปรายกันแล้ว ครูต้องให้ผู้เรียนรู้จุดมการของครู ส่วนผู้เรียนจะเห็นด้วยหรือไม่กับทัศนคติของครูไม่เป็นสิ่งสำคัญ ครูจะต้องเป็นผู้จริงจังในวิชาที่ตนสอน และที่สำคัญคือซื่อสัตย์ มีความจริงใจต่อผู้เรียน ซึ่งจะช่วยทำให้บรรยากาศการเรียนรู้ดำเนินไปด้วยดี¹

ผู้เรียน

ปรัชญานี้เชื่อว่า ผู้เรียนเป็นผู้มีความคิด รวมทั้งมีความสามารถในตนเอง ผู้เรียนมีเสรีภาพในการที่จะเลือกสิ่งที่จะเรียน เลือกแนวทางที่จะพัฒนาตนเองด้วยตนเอง เพราะเป้าหมายของการศึกษาไม่ใช่เพื่อความรู้อันเดียว แต่ให้ผู้เรียนรู้จักตนเอง เข้าใจตนเอง ด้วยเหตุนี้ แนวทางจริยธรรม และการประพฤติปฏิบัติต่าง ๆ เป็นเรื่องส่วนบุคคลที่จะเลือกใช้ชีวิตทางใด แต่ทั้งนี้จำเป็นจะต้องมีวินัยในตนเอง และรับผิดชอบต่อการกระทำ และผลที่จะเกิดขึ้น²

โรงเรียน

บทบาทและหน้าที่ของโรงเรียน พอลจะสรุปได้ดังนี้

1. สร้างผู้เรียนให้เป็นตัวของตัวเอง
2. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีโอกาสเลือก และรู้จักเลือกโดยอิสระ

¹Arthur K. Eills, John F. Cogen and Kenneth R. Howey, The Foundations of Education (Englewood Cliffs, N.J. : Prentice-Hall, 1981), p. 77.

²Power, Philosophy of Education, p. 145.

3. ในด้านจริยธรรม โรงเรียนต้องสอนให้ผู้เรียนมีทั้งความสามารรถและ
ความโน้มเอียงในการเลือกแนวทางจริยธรรมของตนเอง

กระบวนการเรียนการสอน

ปรัชญานี้เชื่อว่า ความรู้ที่แท้จริงนั้นรวมถึงความรู้สึกด้วย ไม่ได้ขึ้นอยู่กับหลัก
การอย่างเดียว ดังนั้นไม่ว่าจะเลือกสอนแบบใดก็ตาม ครูต้องคำนึงเสมอว่าให้ผู้เรียนเรียน
จากภายในไปสู่ภายนอก (Learns from the inside-out)¹ นั่นคือ ผู้เรียนต้องได้รับ
การส่งเสริมให้เข้าใจในวิชาที่จะเรียนอย่างชัดเจน และแสดงความรู้สึกภายในของตนเอง
ออกมาให้มากที่สุด แล้วทำในสิ่งที่ตนเลือก

6. บุคลิกภาพ (Personality)

ความหมายของบุคลิกภาพ

บุคลิกภาพมีรากศัพท์มาจากคำในภาษาละติน Persona ซึ่งหมายถึงหน้ากากที่ตัวละครสวมใส่เวลาออกแสดง เพื่อจะแสดงบทบาทที่ถูกกำหนดให้² นอกจากนี้นักการศึกษา
และนักจิตวิทยาได้ให้ความหมายของคำว่าบุคลิกภาพไว้หลายอย่างต่าง ๆ กันดังนี้

กอร์ดอน ดับเบิลยู ออลพอร์ต (Gordon W. Allport) ได้ให้ความหมายของ
บุคลิกภาพว่า เป็นหมวดหมู่ของระบบทางจิตที่มีพลังในตัวบุคคล และเป็นตัวกำหนดการปรับตัว
ของแต่ละบุคคล³

¹ Ernest R. Hilgard and Richard G. Atkinson, Introduction to Psychology, (New York : Harcourt, Brace and World, Inc., 1969), p. 472.

² Elizabeth B. Hurlock, Child Development, (New York : McGraw-Hill Book Co., 1956), p. 531.

³ Gordon W. Allport, "Personality", in A Psychological Interpretation, ed. Calvin S. Hall and Gardner Lindzey, (New York : John Wiley and Sons, 1967), p. 263.

เออร์เนสต์ อาร์ ฮิลการ์ด (Ernest R. Hilgard) ได้ให้ความหมายของบุคลิกภาพว่า เป็นแบบแห่งลักษณะบุคคล และวิธีการแสดงออก ซึ่งกำหนดการปรับตัวตามแบบฉบับของแต่ละบุคคล¹

เดวิด ซี. เอดเวิร์ดส์ (David C. Edwards) ให้ความหมายว่า บุคลิกภาพเป็นรูปแบบของพฤติกรรมที่ประจำอยู่ในแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นผลจากปฏิกริยาร่วมกันอย่างซับซ้อนของโครงสร้างของร่างกายจากประสบการณ์ที่ผ่านมา²

เจ. พี. กิลด์ฟอร์ด (J.P. Guilford) ได้ให้ความหมายว่า บุคลิกภาพคือลักษณะนิสัย (Traits) ที่รวมกันเป็นแบบฉบับเฉพาะตัวของแต่ละบุคคล³

นอร์แมน แอล. มัน (Norman L. Munn) ได้ให้ความหมายว่า บุคลิกภาพคือผลรวมของลักษณะทางพันธุกรรม และสิ่งแวดล้อม ผลของบุคลิกภาพเป็นการปะทะกัน (Interaction) ระหว่างสถานการณ์ทางชีวภาพ สถานภาพทางสังคม และอิทธิพลทางวัฒนธรรม⁴

ช่ม ภูมิภาค ได้ให้ความหมายว่า บุคลิกภาพ คือ การจัดระเบียบของแนวโน้มต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวพันกัน รวมตลอดถึงพฤติกรรมด้านต่าง ๆ ของคนเรา แนวโน้มต่าง ๆ นั้นได้แก่ทัศนคติ ความเชื่อถือ ค่านิยม อุดมคติ ความรู้ และทักษะ ตลอดจนการทำงานของร่างกายส่วนต่าง ๆ ด้วย⁵

¹Ernest R. Hilgard and Richard G. Atkinson, Introduction to Psychology, p. 272.

²David C. Edwards, General Psychology, (London : The Mcmillian Co., 1968), p. 261,

³J.P. Guilford, Personality, (New York : McGraw-Hill Book Co., 1959), pp. 2-4.

⁴Norman L. Munn, Introduction to Psychology, (Boston : Houghton Mifflin Co., 1969), p. 98.

⁵ช่ม ภูมิภาค, จิตวิทยาการเรียนการสอน (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทย-วัฒนาพานิช, 2523), หน้า 42.

ภิญโญ สารร ได้ให้ความหมายว่า บุคลิกภาพคือ ,ความเป็นตัวเองของบุคคลในด้านกายภาพ และความต้องการหรือความจำเป็นเฉพาะอย่างของบุคคลแต่ละคนซึ่งมีไม่เหมือนกัน¹

ลวีลดี สุวรรณอักษร ได้ให้ความหมายว่า บุคลิกภาพได้แก่ ความสนใจ ความนึกคิด สติปัญญา อารมณ์ ความต้องการ ทักษะสติ ตลอดจนลักษณะภายนอก คือ รูปร่าง หน้าตา ภิรยา ท่าทาง ซึ่งองค์ประกอบต่าง ๆ เหล่านี้เป็นสิ่งติดตัวอยู่กับบุคคลนั้น ๆ นานในภายหน้าได้ และไม่หมายถึงพฤติกรรมที่บุคคลนั้นแสดงออกมาเพียงครั้งเดียว หรือเกิดขึ้นโดยบังเอิญ หรือแล้งแสดงบทบาทนั้นขึ้นมา เท่านั้น²

จากความหมายของบุคลิกภาพที่กล่าวมาแล้วข้างต้น สรุปได้ว่าบุคลิกภาพหมายถึง ลักษณะประจำตัวของบุคคลที่มีอิทธิพลจากพันธุกรรม และสิ่งแวดล้อม อันได้แก่ ลักษณะทางกาย สติปัญญา อารมณ์ ความรู้ ความสามารถ และการแสดงออก ดังนั้นบุคลิกภาพจึงมีผลโดยตรงต่อกิจการงาน ชีวิตส่วนตัวและสังคม

ทฤษฎีเกี่ยวกับบุคลิกภาพ (Theories of Personality)

ความคิดเรื่องทฤษฎีบุคลิกภาพนี้มีแตกต่างกันมากมาย นักทฤษฎีแต่ละคนก็มีความเชื่อแตกต่างกันออกไป เพราะแต่ละคนก็เน้นความสำคัญไปคนละอย่าง อบรม สนิทบาล ได้กล่าวถึงกลุ่มนักทฤษฎีบุคลิกภาพ ทั้งที่มีความเชื่อคล้ายคลึงกัน และแตกต่างกันในทฤษฎีบุคลิกภาพไว้ ดังนี้

¹ ภิญโญ สารร, "เรื่องของคน" วารสารวิสามัน 9 (มิถุนายน 2515) : 29-33.

² ลวีลดี สุวรรณอักษร, "อาชีพหลัก" วารสารแนะแนว 3 (กรกฎาคม-กันยายน 2518) : 58-63.

1. กลุ่มนักทฤษฎีที่มีความเชื่อทางด้านพลังแรงขับ (Dynamic Theory)

นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้มีความเชื่อว่า พฤติกรรมของมนุษย์มีรากฐานมาจากแรงขับภายในบุคคล บุคลิกภาพของบุคคลจะต่างกันเพราะแรงผลักดันภายในที่ต่างกันนั่นเอง บางครั้งก็จะเกิดการขัดแย้งกันเองภายในตัวบุคคล (Conflict) ส่วนบุคคลใดจะใช้วิธีการแก้ความขัดแย้งอย่างไร จะเป็นเครื่องชี้ให้เห็นถึงบุคลิกภาพของเขา นักทฤษฎีที่มองบุคลิกภาพในแง่นี้มี ฟรอยด์ (Freud)

2. กลุ่มนักทฤษฎีที่เชื่อในการแยกประเภทของบุคลิกภาพ (Type Theory)

กลุ่มนี้เชื่อว่าบุคลิกภาพของมนุษย์อาจแยกออกเป็นหมู่หรือพวก นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้ที่สำคัญคือ จุง (Jung) เชลตัน (Sheldon) และ เครชเมอร์ (Kretschmer)

3. กลุ่มนักทฤษฎีที่เชื่อว่าบุคลิกภาพกำเนิดมาจากสังคมสิ่งแวดล้อมของบุคคล (Social Determinants)

นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้มีความเห็นว่า ประสบการณ์ที่เด็กได้รับจากสิ่งแวดล้อม เช่น บ้าน โรงเรียน ชุมชน มีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพโดยตรง นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้ได้แก่ ฟรอมม์ (Fromm) และ ไรส์แมน (Riesman)

4. กลุ่มนักทฤษฎีที่เชื่อว่าบุคลิกภาพเป็นส่วนรวมทั้งร่างกายและจิตใจ (Organismic Theory)

นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้เห็นว่า การเข้าใจบุคลิกภาพจะต้องเข้าใจส่วนรวมไม่สามารแยกส่วนได้ ที่เขาเน้นมากก็คือ มนุษย์ทุกคนมีศักยภาพ (Potential) ที่จะพัฒนาไปได้เป็นอย่างดี ถ้าได้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม นักทฤษฎีกลุ่มนี้ได้แก่ โรเจอร์ส (Rogers) และ แมสโลว์ (Maslow)

5. กลุ่มนักทฤษฎีที่เชื่อในการแบ่งบุคลิกภาพตามลักษณะ (Trait Theory)

กลุ่มนี้มองบุคลิกภาพในแง่ของลักษณะย่อย ๆ หลายลักษณะรวมกัน นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้มีหลายคน เช่น ออลพอร์ต (Allport) กิลด์ฟอร์ด (Guildford) และ

คาเทล (Cattell)¹

จะเห็นว่า มีทฤษฎีที่อธิบายถึงบุคลิกภาพอยู่หลายทฤษฎีด้วยกัน แต่ในที่นี้จะศึกษาเฉพาะทฤษฎีบุคลิกภาพของคาเทลเท่านั้น

ทฤษฎีบุคลิกภาพของคาเทล (Cattell's Factor Theory)

ทฤษฎีของคาเทลกล่าวได้ว่าเป็นทฤษฎีที่มีรากฐานมาจากทฤษฎีของอลพอร์ต (Allport) ซึ่งได้ให้ความหมายของคำว่าลักษณะนิสัยไว้มาก และอย่างกว้างขวาง การค้นคว้าของอลพอร์ตในเรื่องคำจำกัดความของลักษณะนิสัยก็ดี การแบ่งประเภทก็ดี ตลอดไปจนถึงการเน้นความสำคัญของทฤษฎีลักษณะนิสัยว่าแตกต่างไปจากทฤษฎีการแยกประเภท เช่น แบบของ คาร์ล กุสตาฟ จุง (Carl Gustav Jung) ก็ดี เป็นสิ่งที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางในวงการจิตวิทยา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการวางรากฐานในการวิจัยค้นคว้าเพื่อหาลักษณะการกระทำ ๆ อันเป็นหัวใจของคำจำกัดความในเรื่องบุคลิกภาพ²

คาเทล ได้ให้คำจำกัดความบุคลิกภาพว่า "บุคลิกภาพคือการยอมรับคำทำนายสิ่ง บุคคลจะกระทำในสถานการณ์หนึ่ง ๆ"³ จุดประสงค์ของการค้นคว้าวิจัยทางจิตวิทยาในเรื่องบุคลิกภาพคือ การตั้งกฎเพื่อคาดการณ์การกระทำที่แตกต่างในสังคมและในสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ บุคลิกภาพเป็นพฤติกรรมทั้งหมดของแต่ละบุคคล หมายถึงผลรวมของพฤติกรรมภายในและพฤติกรรมภายนอก การศึกษาเรื่องบุคลิกภาพจึงเน้นการศึกษาพฤติกรรมรวม มิได้เป็นเฉพาะพฤติกรรมที่แสดงออกในแต่ละวันเท่านั้น คาเทล อธิบายบุคลิกภาพในรูปของลักษณะนิสัย (Traits)

¹ อบรม ลินธิบาล, รวมทฤษฎีจิตวิทยา (กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์โอเดียนส์โตร์, 2520), หน้า 152-180.

² เกษมศักดิ์ ภูมิศรีแก้ว, "ทฤษฎีของคาเทล" เอกสารประกอบคำบรรยายวิชา-ทฤษฎีบุคลิกภาพ ภาควิชาจิตวิทยา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525. หน้า 1.

³ Raymond B. Cattell, "A Trait Factor-Analysis Approach to Personality" in Personality: Theory, Assessment and Research ed. Lawrence A. Pervin (New York : John Wiley and Sons, 1970), p. 320.

เขามีความเห็นตรงกับออลพอร์ทที่ว่า สักขณานิสัย (Traits) สามารถจะพบได้ทั่ว ๆ ไป ในทุก ๆ คน (Common Traits) และขณะเดียวกัน สักขณานิสัยยังเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ของแต่ละบุคคล (Unique Traits) ดังนั้นการที่จะเข้าใจทฤษฎีของคาเทล จึงจำเป็นต้อง ศึกษาความหมายของสักขณานิสัย (Traits) ของออลพอร์ทด้วย

ความหมายของสักขณานิสัย (Traits)

ออลพอร์ทได้ให้ความหมายของคำว่าสักขณานิสัยไว้ดังนี้

1. เป็นนิสัย (habit) ที่ซับซ้อน
2. สักขณานิสัยเป็นผลรวมของนิสัย (habit) ตั้งแต่ 2 อย่างขึ้นไป และ สักขณานิสัย (Traits) อาจเป็นตัวบังคับการสร้างนิสัย (habit) ใหม่
3. สักขณานิสัยเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ (dynamic)
4. สักขณานิสัยเป็นผลของการกระทำซ้ำ ๆ กัน
5. สักขณานิสัยของบุคลิกภาพไม่เหมือนกับคุณลักษณะทางศีลธรรม ซึ่งอาจล่อต คล้องหรือไม่ล่อตคล้องกับความคิดของสังคมเดิม
6. การกระทำและนิสัยที่ไม่เหมาะสมกับสักขณานิสัย ไม่ใช่ข้อพิสูจน์ของการ ไม่คงอยู่ของสักขณานิสัย
7. สักขณานิสัยมีลักษณะเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ (Unique) ได้พอ ๆ กับสักขณะ นิสัยที่พบทั่ว ๆ ไป (Universal)
8. สักขณานิสัยมีความสามารถที่จะจงใจหรือที่จะเลือกพฤติกรรมที่เหมาะสม สักขณานิสัยเป็นการรวมของแรงขับ และนิสัย
9. สักขณานิสัยที่พึ่งพาอาศัยกันเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในพฤติกรรม
10. สักขณานิสัยช่วยอธิบายความมั่นคงของบุคลิกภาพ
11. สักขณานิสัยแต่ละอันเริ่มต้นด้วยระบบจิตประสาท (neuropsychic)¹

¹B.R. Hergenhahn, An Introduction to Theories of Personality (Englewood Cliffs, N.J. : Prentice-Hall, 1980), pp. 150-151.

คาเทลแบ่งลักษณะนิสัยออกเป็น 2 ชนิดคือ

1. ลักษณะนิสัยพื้นผิว (Surface Trait) ได้แก่ผลจากการสังเกตพฤติกรรม ซึ่งเป็นสิ่งที่มีความมั่นคงน้อย

2. ลักษณะนิสัยต้นตอ (Source Trait) เป็นตัวการสำคัญในการตัดสินและอธิบายพฤติกรรมของบุคคลเป็นโครงสร้างที่มีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพ และเป็นสิ่งจำเป็นต่อปัญหาการพัฒนาการ ความเจ็บป่วยทางร่างกายที่ผลมาจากจิตใจรวมทั้งด้านนิสัยและอื่น ๆ ด้วย มีความมั่นคงกว่าลักษณะนิสัยพื้นผิว (Surface Trait)¹

กระบวนการพัฒนาลักษณะนิสัย

ออลพอร์ทเชื่อว่าบุคลิกภาพเป็นกระบวนการที่มีการเปลี่ยนแปลงของสภาพทางชีววิทยา และจิตใจ ซึ่งกระบวนการพัฒนาดังกล่าวจะสรุปได้ดังนี้

<u>ช่วงการพัฒนา</u>	<u>ผล</u>
ก. ปีแรก	เด็กเรียนรู้ว่ามีเขาอยู่โดยความรู้สึก
ข. ปีที่สอง	เด็กรู้ว่าตัวเขามีอยู่ แม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม
ค. ปีที่สาม	มีความรู้สึกภูมิใจจากการที่สามารถทำอะไรได้
ง. ปีสี่	เด็กเริ่มมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ
จ. ปีสี่ถึงปีหก	เด็กมีการพัฒนาของซูเปอร์อีโก้ (superego) มีจริยธรรมรู้ว่าอะไรผิดถูก
ฉ. ปีหกถึงปีสิบสอง	สามารถใช้เหตุผลแก้ปัญหา
ช. ปีสิบสองถึงวัยรุ่น	เริ่มคิดถึงอนาคต
ฉ. ผู้ใหญ่	มีการสร้างสรรคจากกระบวนการทั้ง 7 ข้างต้น ²

¹Calvin S. Hale and Gardner Lindzey, Theories of Personality (New York : John Wiley and Sons, 1970), pp. 386-388.

²Hargenhahn, An Introduction to Theories of Personality, pp. 155-156.

คาเทลอธิบายถึงพฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกเป็น 3 อย่าง ได้แก่

1. ลักษณะนิสัยด้านความสามารถ (Ability Traits) เป็นลักษณะนิสัยที่พยายามให้บรรลุผลตามเป้าหมายของตน

2. ลักษณะนิสัยด้านอารมณ์ (Temperament Traits) เป็นลักษณะนิสัยที่เกี่ยวข้องการตอบสนองด้านร่างกาย เช่น นิสัย อารมณ์

3. ลักษณะนิสัยแรงขับ (Dynamic Traits) เป็นลักษณะนิสัยที่ทำให้บุคคลทำตามความมุ่งหมาย ลักษณะนิสัยแรงขับซึ่งมีความสำคัญมากในการนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม¹ คาเทลได้แบ่งลักษณะนิสัยแรงขับเป็น 3 ชนิด คือ

3.1 อารมณ์ทางจิต (Ergs) เป็นสิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิด ได้แก่

- การตอบสนอง การรับรู้
- การตอบสนองทางอารมณ์
- ความพร้อมที่จะนำไปสู่จุดหมาย
- จุดประสงค์ที่น่าพึงพอใจ

3.2 ทัศนคติ (Attitudes) คือการให้ความสนใจต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยการแสดงออกมาในรูปของการกระทำที่มีต่อสิ่งนั้น

3.3 ความอ่อนไหวทางอารมณ์ (Sentiments) หมายถึงลักษณะที่ได้จากสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นผลมาจากประสบการณ์หรือปัจจัยทางวัฒนธรรมของสังคม² ความอ่อนไหวทางอารมณ์จะสะท้อนให้เห็นตัวตน (Self) ของแต่ละบุคคลชัดเจนขึ้น คาเทลได้แบ่งตัวตน (Self) ออกเป็น 3 ส่วน คือ

- ก. ความคิดที่เกี่ยวกับตนเอง (Self Sentimental)
- ข. บุคลิกภาพที่บุคคลมีอยู่ (Real Self)
- ค. สิ่งที่บุคคลต้องการ (Ideal Self)

¹Hall and Lindzey, Theories of Personality, p. 388.

²Ibid., pp. 401-402

กระบวนการทำงานของลักษณะนิสัย จะมีความคิดเกี่ยวกับตนเอง (Self Sentimental) เป็นส่วนรวมอยู่ เสมอ และลักษณะนิสัยที่แสดงออกมานั้นจะเหมาะสมหรือไม่ ขึ้นอยู่กับตัวตน (Self) ว่าอยู่ระดับใด ถ้าลักษณะนิสัยไม่อาจเข้ากับตัวตน (Self) ในระดับที่ต่ำก็อาจทำให้บุคคลเกิดความไม่สบายใจ แต่ถ้าเกิดในระดับรุนแรง บุคคลก็จะมีอาการของโรคประสาท หรือโรคจิตเกิดขึ้น¹

เทคนิคของคาเทล (Catell's Technique)

แนวความคิดของคาเทลมีลักษณะเป็นความคิดเชิงประจักษ์ กล่าวคือ ได้มาจากการเก็บข้อมูลอย่างกว้างขวาง เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะการพัฒนาแบบทดสอบทางสติปัญญา เพื่อหาองค์ประกอบทางสติปัญญาว่าในบรรดาการกระทำทั้งหลายของมนุษย์นั้น มีองค์ประกอบที่สำคัญอะไรบ้าง แนวความคิดนี้ สเปียร์แมน (Spearman) ได้เป็นผู้บุกเบิกมาก่อน เขากล่าวว่าถ้ามีแบบทดสอบที่สัมพันธ์กัน มีความเกี่ยวข้องกัน หรือวัดความสามารถในเชิงที่เกี่ยวพันกันแล้ว คะแนนที่ได้เมื่อนำมาวิเคราะห์จะปรากฏเป็น 2 แบบ คือ แบบแรกเป็นองค์ประกอบทั่ว ๆ ไป (General factor) และแบบที่สองเป็นองค์ประกอบโดยเฉพาะ (Specific factor) ต่อมาในปี 1931 เทอร์ลัสตัน (Thurstone) ได้นำวิธีการของสเปียร์แมน มาดัดแปลงเรียกว่า Multiple Factor Analysis ซึ่งทำให้การวิเคราะห์เชิงประจักษ์ได้รับการยอมรับ และมีการค้นคว้ากันอย่างกว้างขวาง

คาเทล ได้ใช้ Factor Analysis ในการชี้ความแตกต่างด้านบุคลิกภาพ กระบวนการของ Factor Analysis มีดังต่อไปนี้

1. เก็บข้อมูลจำนวนมากจากกลุ่มตัวอย่างหรือบุคคลจำนวนมาก ข้อมูลจำนวนมากนี้ ควรจะได้มาจากหลายสภาพการณ์
2. เมื่อได้คะแนนเหล่านี้มา จะมีการวิเคราะห์แฟกเตอร์ เพื่อหาองค์ประกอบหรือแหล่งของความแปรปรวนของคะแนน
3. องค์ประกอบของความแปรปรวนนี้จะใช้เป็นคำอธิบายถึงการที่คะแนนในแต่ละชุดว่ามีพื้นฐานจากอะไร

¹Hall and Lindzey, Theories of Personality, p. 403,

4. นอกจากการที่จะได้องค์ประกอบเหล่านี้มาแล้ว ยังให้คำตอบได้ว่าแฟคเตอร์ใดมีอิทธิพลต่อคะแนนที่ได้มากน้อยเพียงใด

อาจจะกล่าวได้ว่า การวิจัยของคาเทลนั้น เป็นการวิจัยที่เน้นไปในการหาองค์ประกอบร่วมในการอธิบายพฤติกรรม¹ นอกจากนี้แล้วคาเทลได้กำหนดวิธีการแยกข้อมูลต่าง ๆ ออกมาเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1. บันทึกประวัติส่วนตัว (Life Record หรือ L-Data) เป็นข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมของบุคคลในสังคม ในชีวิตประจำวันจะเป็นการบันทึกของบุคคลอื่นที่รู้จักบุคคลนั้น ๆ เป็นอย่างดี เช่น ระดับการศึกษาได้จากการบันทึกของโรงเรียน หรือจำนวนครั้งของการประสบอุบัติเหตุ ได้จากการบันทึกของเจ้าหน้าที่ตำรวจ เป็นต้น เป็นพฤติกรรมภายนอก

2. การรายงานผลด้วยตนเอง (Self-Rating Questionnaire หรือ S-Data) ได้แก่แบบทดสอบที่บุคคลนั้นประเมินค่าความประพฤติของตนเอง แสดงลักษณะของจิตใจ ซึ่งสามารถนำไปเปรียบเทียบกับพฤติกรรมภายนอกที่ได้จาก L-Data

3. แบบทดสอบแบบปรนัย (Objective Test หรือ T-Data) เป็นแบบทดสอบที่สำรวจพฤติกรรมของบุคคลในสถานการณ์พิเศษ และประเมินค่าเป็นตัวเลข²

ข้อมูลต่าง ๆ เหล่านี้จะนำมาหาความสอดคล้องโดยวิธี Factor Analysis และหาหน้าหนักของแฟคเตอร์ ซึ่งคาเทลได้สรุปได้ดังนี้³

¹ เกษมศักดิ์ ภูมิศรีแก้ว, ทฤษฎีของคาเทล, หน้า 2.

² Hall and Lindzey, Theories of Personality, p. 398.

³ Ibid, p. 401.

Letter symbol	Technical title	Popular label
A	Affectia-Sizia	Outgoing-reserved
B	Intelligence	More intelligent-less intelligent
C	Ego strength	Stable-emotional
E	Dominance-Submissiveness	Assertive-humble
F	Surgency-Desurgency	Happy-go-lucky-sober
G	Super ego strength	Conscientious-expedient
H	Parmia-Threctia	Venturesome-shy
I	Premisia-Harria	Tender-minded-tough-minded
L	Protension-Alaxia	Suspicious-trusting
M	Autia-Praxernia	Imaginative-practical
N	Shrewdness-Artlessness	Shrewd-forthright
O	Guilt proneness-Assurance	Apprehensive-placid ¹

ส่วนองค์ประกอบ Q_1 , Q_2 , Q_3 และ Q_4 นั้นได้มาจากผลของการวิเคราะห์องค์ประกอบอื่น ๆ

7. ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดทางปรัชญาการศึกษา กับบุคลิกภาพ

เนื่องจากปรัชญาการศึกษาหมายถึง ความเชื่อ ความคิดเห็น หรือทัศนคติที่บุคคลยึดเป็นหลักในการปฏิบัติงานทางการศึกษา แนวคิดทางปรัชญาการศึกษาจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งของบุคลิกภาพ เพราะบุคลิกภาพนั้นหมายถึง "ลักษณะเฉพาะตัวของบุคคลซึ่งได้รับอิทธิพลจากโครงสร้างทางกายภาพ แรงขับภายในตัวและประสบการณ์ในอดีตที่บุคคลนำมาปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมหรือสังคม โดยแสดงออกเป็นความประพฤติ ความสนใจ ทัศนคติ เขาวินัย ความถนัด ความสามารถ"² นอกจากนี้นักปรัชญาการศึกษาหลายท่านได้สนับสนุนให้เห็นว่า แนวคิดทางปรัชญาการศึกษามีความสัมพันธ์กับบุคลิกภาพของบุคคล ดังเช่น

¹Hall and Lindzey, Theories of Personality; p. 404.

²ยูริน ตันติธรพัฒน์, "ลักษณะบุคลิกภาพของนักศึกษายาบาลกับนักศึกษาอื่น ๆ ของมหาวิทยาลัยมหิดล" หน้า 13.

แวน ครีฟว์ มอร์ริส (Van Cleve Morris) กล่าวว่า "ไม่ว่าครูหรือผู้บริหารจะมีความรู้เกี่ยวกับปรัชญาหรือไม่ก็ตาม รูปแบบพฤติกรรมในโรงเรียนก็เป็นผลมาจากนโยบายหรือปรัชญาที่บุคคลยึดถือไม่ว่าเขาจะรู้ตัวหรือไม่ก็ตาม"¹ คาร์ลตัน เอช. โบว์เยอร์ (Carlton H. Bowyer) อธิบายว่า "ทัศนคติทางปรัชญาของบุคคลจะเป็นตัวกำหนดเป้าหมายและการเลือกทางการศึกษาเป็นอย่างมาก"² เอช. เอช. ฮอห์น (H.H. Horne) อธิบายว่า "นักจิตนิยมมีความเชื่อว่านักเรียนเป็นผู้มีความคิด (Ideas) ครูเป็นเพียงผู้กระตุ้นและชี้ว่า บุคลิกภาพของครู พวกจิตนิยมสูงเป็นผู้ที่ควบคุมตนเอง และฟังตนเองได้ดี"³ อีกทั้ง พลาโต (Plato) ปีเตอร์ พอล เวอร์จิรัส (Peter Paul Vergirus) อีร์ลัมส์ (Erasmus) และ เจ. เอฟ. แอ์บาร์ท (J.F. Herbert) มีความเห็นตรงกันว่า "ปรัชญาการศึกษาที่แต่ละคนยึดถือมีบทบาทสำคัญในการกำหนดพฤติกรรมในการสอน การบริหาร ตลอดจนความคิดเห็นและความเชื่อในเรื่องเนื้อหาวิชา วิธีการเรียนการสอน ระเบียบวินัย และหน้าที่ต่าง ๆ ในโรงเรียน"⁴ เอ็น. แอล. เกจ (N.L. Gage) ได้อธิบายถึงความสัมพันธ์ของปรัชญาการศึกษา กับบุคลิกภาพว่า ทัศนคติและแนวคิดทางปรัชญาการศึกษา เป็นส่วนย่อยของผลรวมของบุคลิกภาพ ซึ่งจะแสดงออกในรูปของ ลักษณะนิสัย และพฤติกรรม"⁵ โดยเหตุนี้แนวคิดทางปรัชญาการศึกษา กับบุคลิกภาพจึงมีความสัมพันธ์กันอย่างมาก ทั้งในด้านความคิด ความเชื่อ ความสนใจ ทัศนคติ ค่านิยม และพฤติกรรมของครู

¹ Morris, Philosophy and the American School, p. 408.

² Carlton H. Bowyer, Philosophical Perspectives for Education, (Glenview : Scott, Foresman and Co., 1970), p. 9.

³ H.H. Horne, "An Idealistic Philosophy of Education," in The Forty-First Yearbook of the National Society for the Study of Education ed., N.B. Henry (Chicago : The National Society for the Study of Education, 1942), p. 157.

⁴ Power, Philosophy of Education Studies in Philosophies, Schooling, and Educational Policies, p. 232.

⁵ N.L. Gage, Handbook of Research on Teaching (Chicago : Rand McNally and Co., 1963), p. 11.

8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาการศึกษา

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทางปรัชญาการศึกษา ได้รับความสนใจและศึกษากันอย่างกว้างขวางในต่างประเทศ แต่ในวงการการศึกษาไทยได้เริ่มมาสนใจกันอย่างจริงจังเมื่อไม่นานมานี้ ดังจะยกมากล่าวเพื่อเป็นพื้นฐานนำไปสู่การวิจัย ดังต่อไปนี้

แกรี เรย์ ฟูลเลอร์ (Gary Ray Fuller) ได้วิจัยเรื่อง "การเปรียบเทียบแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของนักศึกษาปริญญาตรี กับนักศึกษาปริญญาโท (ซึ่งมีประสบการณ์ในการทำ งาน) ในมหาวิทยาลัยโอเรกอน(Oregon) กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักศึกษาปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ ชั้นปีที่ 2 และนักศึกษาปริญญาโท โดยใช้ เครื่องมือเป็นแบบสอบถามชื่อ Inventory of Viewpoints on Education (IVE) พบว่านักศึกษาปริญญาตรี และนักศึกษาปริญญาโท มีความเชื่อโน้มไปทางสัทธิพัฒนาการนิยมมากกว่าสัทธิสารัตถนิยม¹

โมฮัมเหม็ด อาเหม็ด โคะเรียน (Mohamed Ahmed Koriem) ได้วิจัยเรื่อง "การศึกษาแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาระหว่างนักศึกษาครูชาวอียิปต์ และอเมริกัน" กลุ่มตัวอย่างจำนวน 647 คน ได้แก่ นักศึกษาอียิปต์ที่เรียนในระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยอเล็กซานเดรียจำนวน 453 คน และอีก 194 คน เป็นนักศึกษอเมริกันระดับปริญญาตรี วิชาเอกการศึกษาในมหาวิทยาลัยไอโอวา สเตท เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสำรวจทางปรัชญาการศึกษา (ไม่ระบุว่าเป็นแบบสำรวจแบบใด) ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาอียิปต์และนักศึกษอเมริกันต่างก็มีแนวคิดโน้มไป

¹Gary Ray Fuller, "A Comparison of Philosophies of Oregon State University Graduates Who are Experienced Teachers of Vocational Education and Undergraduate Vocational Teacher Trainees on an Essentialist-Progressive Scale At Oregon State University," Dissertation Abstracts International : The Humanities and Social Sciences 37 (October 1976) : 2120 A.

ทางสังิริปฏิบัตินิยม และอัตถิภาวนิยม มากกว่าจิตนิยมหรือวัตถุนิยม และเลือกวัตถุนิยมมากกว่าจิตนิยม¹

เอฟ เอส ซี สมิธ (F.S.C. Smith) และ แมททิว แพททริค (Matthew Patrick) ได้วิจัยเปรียบเทียบแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของบุคลากรทางการศึกษา ได้แก่ ผู้แนะแนว ครู และผู้บริหารการศึกษาในเมืองเซนต์หลุยส์ ตัวอย่างประชากรที่ใช้มีจำนวนทั้งหมด 396 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่แบบสำรวจทางปรัชญาการศึกษาของ รอสส์ (Ross Educational Philosophical Inventory) ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มประชากรทั้งสามกลุ่ม มีแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาสังิริจิตนิยมเหมือนกันทุกกลุ่ม²

สมพงษ์ สิงหะพล ได้วิจัยเรื่อง "แนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของนักศึกษาวิทยาลัยครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ" โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง 619 คน ซึ่งเป็นนักศึกษาในชั้นปีสุดท้าย ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพการศึกษาชั้นสูง 513 คน และนักศึกษาในชั้นปีสุดท้ายระดับปริญญาตรี 288 คน เมื่อแยกวิเคราะห์ในด้านต่าง ๆ ทางการศึกษา การวิจัยพบว่า ในด้านความหมายของการศึกษา จุดมุ่งหมายการศึกษา องค์ประกอบของการศึกษามีแนวโน้มไปทางสังิริพัฒนาการนิยม ส่วนด้านกระบวนการเรียนการสอนโน้มไปทางสังิริปฏิรูปนิยม และเมื่อเปรียบเทียบแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาทั้ง 5 สังิริ (ลัทธิวัตถุนิยม นิรันดรนิยม พัฒนาการนิยม ปฏิรูปนิยม

¹Mohamed Admed Koriem, "A Comparison of Philosophical Orientation between Prospective Teachers in the United States and Egypt" Dissertation Abstracts International : The Humanities and Social Sciences 39 (January 1979) : 4114-4115 A.

²F.S.C. Smith and Matthew Patrick, "A Comparison of Philosophies of Education with in a Single School System" Dissertation Abstracts International : The Humanities and Social Sciences 39 (March 1978) : 5327-5328 A.

และอัตถิภาวนิยม) ของนักศึกษาทั้งสองระดับ พบว่าแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทุกสัทธิ¹

สรุปได้ว่าแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของนักการศึกษา ครู ผู้บริหาร และนักศึกษาคครู ส่วนใหญ่มีแนวโน้มไปทางปรัชญาการศึกษา สัทธิ พิพัฒนาการนิยมมากกว่าปรัชญาสัทธิอื่น ๆ

9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพของครู

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับบุคลิกภาพของครู ได้มีผู้ศึกษาไว้หลายท่าน ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

ลีโอนาร์ด อี. สโตร์ม (Leonard E. Storm) ได้วิจัยเรื่อง "บุคลิกภาพของผู้ที่ได้รับปริญญาเอกทางการศึกษา" ของผู้ที่จบจากมหาวิทยาลัยโคลัมเบีย จำนวน 125 คน เป็นชาย 83.6% และหญิง 16.4% ที่อายุระหว่าง 26-60 ปี กลุ่มตัวอย่างนี้ก่อนที่จะเข้าศึกษาในระดับปริญญาเอก เคยประกอบอาชีพทางด้านการศึกษาคือ เป็นครูในโรงเรียนประถมและมัธยม 28% เคยสอนในวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัย 31% เป็นผู้บริหารโรงเรียนรัฐบาล 17% เป็นผู้บริหารวิทยาลัย 8% ที่เหลืออีก 16% มีภูมิหลังทางอาชีพต่าง ๆ กันออกไป เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบทดสอบ Bernreuter ปรากฏผลว่า ผู้ที่ได้รับปริญญาเอกทางการศึกษากลุ่มนี้ ประกอบด้วยบุคคลผู้มีบุคลิกภาพทางอารมณ์ดีมาก คะแนนของกลุ่มแสดงแนวโน้มเชิงชัดเจนมากในการที่จะเป็นผู้มีการแสดงออกสูง (highly extroverted) และการมีอำนาจเหนือผู้อื่น เป็นผู้มีความมั่นใจในตนเองในทางที่ดี และมีการปรับตัวตามสภาพแวดล้อมได้ดีมาก นอกจากนี้ยังมีแนวโน้มที่แม้จะไม่เด่นชัดนัก แต่ก็แสดงให้เห็นว่า โนม์ เอียงไปในด้านการชอบสมาคมชอบอยู่เป็นกลุ่ม มีความพอใจในตนเองมาก และเป็นอิสระจากความต้องการการแนะนำความเห็นใจหรือการสนับสนุนจากผู้อื่น²

¹ สัมพงษ์ สิงหะพล, "แนวคิดทางด้านปรัชญาการศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาโทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523) หน้าบทคัดย่อ

² Leonard E. Storm, "Some Personality Dimensions Doctors of Ed," The Journal of Experiment Education, 33 (Summer, 1965) : 387-389.

จอห์น แอนเดอร์สัน วิลเลียมสัน (John Anderson Williamson) ได้ศึกษาเปรียบเทียบบุคลิกภาพของครูในรัฐเท็กซัสสองกลุ่มซึ่ง เลื่อมกัน ทั้งในด้านประสบการณ์ในการสอนและวิชาที่สอน แต่กลุ่มหนึ่งเป็นกลุ่มครูที่มีนักเรียนปีสุดท้ายของโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป ระบุว่า เป็นครูที่สอนได้ผล ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งเป็นครูที่ไม่มีนักเรียนคนใดระบุชื่อเลย จากการใช้แบบทดสอบ EPPS พบว่าทั้ง 2 กลุ่มไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อย่างไรก็ตามเมื่อเปรียบเทียบกลุ่มครูที่สอนได้ผล กับกลุ่มบรรทัดฐานของนักศึกษาวิทยาลัย (College normative group) คะแนนของกลุ่มนี้สูงกว่ากลุ่มบรรทัดฐานในด้านความต้องการที่จะยกย่องผู้อื่น และความต้องการความเป็นระเบียบอย่างมีนัยสำคัญ

และต่ำกว่าในด้านความต้องการในการแสดงออก และการคบเพื่อนต่างเพศ ครูหญิงกลุ่มที่สอนได้ผลนี้มีคะแนนสูงกว่ากลุ่มบรรทัดฐานของนักศึกษาหญิงอย่างมีนัยสำคัญในด้านความต้องการความเป็นระเบียบ และความต้องการความอดทน แต่ต่ำกว่าในด้านความต้องการในการแสดงออก ความต้องการในการผูกมิตรกับผู้อื่น และความต้องการในการคบเพื่อนต่างเพศ ส่วนครูชายกลุ่มที่สอนได้ผลมีคะแนนสูงกว่ากลุ่มบรรทัดฐานของนักศึกษาชายอย่างมีนัยสำคัญในด้านความต้องการที่จะยกย่องผู้อื่น และต่ำกว่าในด้านความต้องการการเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ เมื่อนำกลุ่มครูที่สอนได้ผลดีไปเปรียบเทียบกับกลุ่มบรรทัดฐานของผู้ใหญ่ได้ผลว่า ครูหญิงกลุ่มนี้มีคะแนนสูงกว่ากลุ่มบรรทัดฐานผู้ใหญ่ ในด้านความต้องการการเข้าใจตนเอง และผู้อื่น และต้องการความมีอำนาจเหนือผู้อื่น และต่ำกว่าในด้านความต้องการความเป็นระเบียบ ความต้องการในการผูกมิตรกับผู้อื่น ความต้องการในการขอความช่วยเหลือ และความต้องการในการยอมรับโทษ สำหรับครูชายกลุ่มนี้มีคะแนนสูงกว่ากลุ่มบรรทัดฐานของผู้ใหญ่อย่างมีนัยสำคัญในด้านความต้องการความมีอำนาจเหนือคนอื่น และความต้องการในการคบเพื่อนต่างเพศ แต่ต่ำกว่าในด้านความต้องการความเป็นระเบียบและความอดทน¹

¹ John Anderson Williamson, "Personality Characteristics of Effective Texas Teachers," Dissertation Abstracts International : The Humanities and Social Sciences 28 (July 1967), 67-68 A.

สิรม ไชยศิริ ได้ศึกษาเรื่อง "ลักษณะของครูที่ดีในทัศนะของนักเรียนชายมัธยมต้น โรงเรียนไตรมิตรวิทยาลัย" พบว่าลักษณะของครูที่นักเรียนชอบมากที่สุดได้แก่การแต่งกายเรียบร้อย พูดจาสุภาพอ่อนโยน มีความเป็นระเบียบ ใจดี สุ่มเยือกเย็น มีอารมณ์แจ่มใสและร่าเริงอยู่เสมอ ส่วนลักษณะของครูที่นักเรียนชอบน้อยที่สุดได้แก่การชอบใช้อารมณ์ กิริยาเวลาไม่สุภาพ แต่งตัวไม่สุภาพ และใช้สีจู้จาด ถือตัวมากเกินไป ไม่เป็นกันเอง¹

กิติมา ประดิติลก ได้วิจัยเรื่อง "การวิเคราะห์บุคลิกภาพของครูที่มีต่อนวัตกรรมทางการศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร" กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ครูที่สอนในโรงเรียนประถมศึกษา และมัธยมศึกษาจำนวน 300 คน โดยใช้แบบวัดบุคลิกภาพ 16 PF ของคาเทล พบว่า ครูสามารถเป็นผู้ยอมรับความคิดใหม่ (Innovation) ได้ทุกคนโดยไม่จำกัดเพศ อายุ คุณวุฒิ ระดับการสอน และครูที่ยอมรับแนวความคิดใหม่ (Innovative Teacher) จะมีบุคลิกภาพต่างจากครูที่ไม่ยอมรับแนวความคิดใหม่ (Innovative Teacher) ในเรื่องการชอบแสดงตัวหรือชอบเก็บตัว ความมีจิตใจมั่นคง และความรู้สึกหวั่นไหวง่าย และความเป็นคนใจแข็ง หรือมีความเป็นคนที่รู้สึกกระทบกระเทือนได้ง่าย²

วัลลี หลีสันติพงศ์ ได้วิจัยเรื่อง "การศึกษาเปรียบเทียบบุคลิกภาพของครูกับนักบัญชี" กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ครูผู้ประสบความสำเร็จในการสอน และไม่ประสบความสำเร็จในการสอน กลุ่มละ 30 คน และ 20 คน ตามลำดับ ส่วนนักบัญชีผู้ประสบความสำเร็จในการทำงาน และไม่ประสบความสำเร็จในการทำงาน กลุ่มละ 30 คน และ 20 คนตามลำดับ โดยใช้แบบวัดบุคลิกภาพ 16 PF สรุปได้ว่า (1) ครูผู้ประสบความสำเร็จจะมีบุคลิกภาพที่ชอบเข้าร่วมทำงาน

¹ สิรม ไชยศิริ, "ลักษณะของครูที่ดีในทัศนะของนักเรียนชายมัธยมต้น โรงเรียนไตรมิตรวิทยาลัย ปีการศึกษา 2510" (วิทยานิพนธ์ปริญญาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2511), หน้า 57-59.

² Kitima Preededilok, "An Analysis of Personality Characteristics of the Teachers in Bangkok, Thailand Related to Educational Innovative Attitude" (Doctoral thesis, Department of Administration, School of Education, Utah State University, 1971), p. 56.

กลุ่ม (Q_2^-) และสารรวม (A^-) มากกว่าครูผู้ไม่ประสบความสำเร็จซึ่งค่อนข้างจะมีบุคลิกภาพ
ในด้านข้อบกพร่องสังคม (2) ครูผู้ประสบความสำเร็จจะมีบุคลิกภาพเคร่งขรึม จริ่งจัง (F^-)
และชอบร่วมทำงานกลุ่ม (Q_2^-) มากกว่านักบัญชีผู้ประสบความสำเร็จ แต่นักบัญชีผู้ประสบความสำเร็จ
จะปฏิบัติตามความเป็นจริง ทำตามกฎ (M^-) และมีจิตใจกล้าแข็ง (I^-) มากกว่าครูผู้
ไม่ประสบความสำเร็จซึ่งมีจิตใจอ่อนแอ (I^+) (3) ครูผู้ไม่ประสบความสำเร็จ ชอบเข้าสังคม
(H^+) มากกว่า และปฏิบัติตามความเป็นจริง (M^-) น้อยกว่านักบัญชี ผู้ไม่ประสบผลสำเร็จ¹

ออบอล หกลั้ววรรณ ได้วิจัยเรื่อง "การศึกษาเปรียบเทียบบุคลิกภาพของบุคคลใน
อาชีพครูกับแพทย์" กลุ่มตัวอย่างได้แก่ อาจารย์ในวิทยาลัยครูจำนวน 56 คน และแพทย์ประจำ
โรงพยาบาลของทางราชการในเขตกรุงเทพมหานครจำนวน 66 คน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่แบบ
วัดบุคลิกภาพ 16 PF พบว่ากลุ่มอาชีพแพทย์ทำตามความเป็นจริง (M^-) และมีเหลี่ยม (N^+)
มากกว่ากลุ่มอาชีพครู ครูหญิง แพทย์หญิง มีความเกรงใจมากกว่าครูชาย ครูชายมีบุคลิกภาพ
ด้านถือตนเป็นใหญ่ (E^+) มากกว่าแพทย์ชาย ซึ่งค่อนข้างถ่อมตน คืออ่อนน้อม ประณีประนอม²

วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ได้วิจัยเรื่อง "ลักษณะของครูที่สังคมต้องการ"
กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักเรียน ครู ผู้ปกครอง จำนวนทั้งหมด 756 คน พบว่าในด้านบุคลิกภาพ
ครูจะต้องมีท่าทาง อันได้แก่ ยืน เดิน นั่ง ที่สงบ เลื่องลม มั่นคง ล่ง่า เสียงชัดเจนแจ่มใส แต่ง-
กายเรียบร้อย ๆ ไม่จำเป็นต้องทันสมัย ถือความเรียบร้อย เหมาะสมเป็นสำคัญ ใช้เครื่องประดับ
พอประมาณ มีวาจาไพเราะ ลุ่มพุ่มนวล หน้าตายิ้มแย้มแจ่มใส มีลักษณะเป็นผู้มีน้ำ มีลู่อภาพ
สมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ³

¹ วรลี หลีสันติพงศ์, "การศึกษาเปรียบเทียบบุคลิกภาพของครูกับนักบัญชี" (วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, 2515), หน้าบทคัดย่อ

² ออบอล หกลั้ววรรณ, "การศึกษาเปรียบเทียบบุคลิกภาพของบุคคลในอาชีพครูกับแพทย์"
(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, 2516),
หน้าบทคัดย่อ.

³ วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, "ลักษณะของครูที่สังคมต้องการ" (กรุงเทพ-
มหานคร : โรงพิมพ์สามมิตร, 2518), หน้า 83.

ปราโมทย์ เดชอัมพร ได้วิจัยเรื่อง "บุคลิกภาพและพฤติกรรมทางการบริหารของผู้บริหารมหาวิทยาลัย" กลุ่มตัวอย่างได้แก่ผู้บริหารมหาวิทยาลัยส่วนภูมิภาค 3 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จำนวน 161 คน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบวัดบุคลิกภาพ Gordon Personal Profiles ซึ่งวัดลักษณะบุคลิกภาพ 4 ด้าน คือ ด้านการมีอำนาจอิทธิพล ความรับผิดชอบ ความมั่นคง และการเข้าสังคม ส่วนแบบวัดพฤติกรรมทางการบริหาร 2 ด้านคือ ด้านมุ่งงาน และด้านมุ่งสัมพันธภาพ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารมหาวิทยาลัยมีลักษณะบุคลิกภาพที่อยู่ในระดับสูง 3 ด้าน คือ ด้านการมีอำนาจอิทธิพล ด้านความรับผิดชอบ ด้านความมั่นคงทางอารมณ์ ส่วนด้านการเข้าสังคมมีระดับปานกลาง นอกจากนี้ยังมีความสัมพันธ์กันทางบวกระหว่างลักษณะบุคลิกภาพด้านการมีอำนาจอิทธิพลกับด้านการเข้าสังคม และระหว่างลักษณะบุคลิกภาพด้านความรับผิดชอบกับความมั่นคงทางอารมณ์ เมื่อทดสอบค่าสหสัมพันธ์พหุคูณพบว่า บุคลิกภาพทั้ง 4 ด้าน สามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมทางการบริหารแต่ละด้านได้¹

วรลัญญ์ ปิงเมือง ได้วิจัยเรื่อง "บุคลิกภาพของนิสิตนักศึกษาวิชาเอกพลศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยที่วัดด้วยแบบสำรวจบุคลิกภาพแคลิฟอร์เนีย" กลุ่มตัวอย่างได้แก่นิสิตนักศึกษาวิชาเอกพลศึกษาชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 จากมหาวิทยาลัย สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยทุกแห่งทั่วประเทศ จำนวน 313 คน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบวัดบุคลิกภาพแคลิฟอร์เนีย (CPT) ผลการวิจัยพบว่า นิสิตนักศึกษาวิชาเอกพลศึกษามีคะแนนบุคลิกภาพด้านการเจริญวัยทางสังคมอยู่ในลำดับสูงสุดและคะแนนบุคลิกภาพด้านความยึดหยุ่นอยู่ในระดับต่ำสุด เมื่อเปรียบเทียบบุคลิกภาพของนิสิตนักศึกษาที่ศึกษาอยู่ต่างมหาวิทยาลัย พบว่า มีคะแนนบุคลิกภาพ 8 ลักษณะแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ได้แก่ บุคลิกภาพด้านความรู้สึกว่าตนเองมีความเป็นอยู่ดี ด้านความรับผิดชอบ ด้านการควบคุมด้วยตนเอง ด้านความอดทน ด้านลักษณะที่พบในคนส่วนมาก

¹ ปราโมทย์ เดชอัมพร, "บุคลิกภาพและพฤติกรรมทางการบริหารของผู้บริหารมหาวิทยาลัย" (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาวิจัยการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522), หน้าบทคัดย่อ.

ด้านสัมฤทธิ์ผลในสถานการณ์ที่ต้องตามผู้อื่น ด้านสัมฤทธิ์ผลที่ต้องพึ่งตนเอง และด้านประสิทธิภาพทางสติปัญญา¹

จากงานการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับบุคลิกภาพของครู พอจะสรุปได้ว่า บุคลิกภาพที่สำคัญของครูคือมีความสุภาพอ่อนโยน เป็นกันเอง เอาใจใส่เอาสงในหน้าที่การงาน อารมณ์มั่นคง มีความรับผิดชอบ ซึ่งผลการวิจัยส่วนใหญ่มีความสอดคล้องกัน

10. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างปรัชญาการศึกษากับบุคลิกภาพ

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างปรัชญาการศึกษากับบุคลิกภาพ ได้มีผู้สนใจศึกษากันมากในต่างประเทศ ส่วนในประเทศไทยนั้นยังไม่มีผู้ศึกษามาก่อนเลย ส่วนงานวิจัยของต่างประเทศเท่าที่ค้นคว้าได้มีดังนี้คือ

แพทริค เดวิด ลาวรี่ (Patrick David Laury) ได้วิจัยเรื่อง "ความสัมพันธ์ระหว่างปรัชญาการศึกษากับบุคลิกภาพ" โดยมีครู นักศึกษาปริญญาโท และนักศึกษาปริญญาตรี เป็นกลุ่มตัวอย่าง ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดทางปรัชญาการศึกษาสำหรับเสรีนิยม มีความสัมพันธ์กับบุคลิกภาพในองค์ประกอบ G^+ , M^- , N^+ สตรีฮัตถิกาวินิยมมีความสัมพันธ์กับบุคลิกภาพในองค์ประกอบ E^+ , F^+ , G^- , H^+ , Q_1^+ , Q_3^+ สตรีปฏิรูปนิยมมีความสัมพันธ์กับบุคลิกภาพในองค์ประกอบ F^+ , H^+ , Q_2^- และสตรีพัฒนาการนิยม มีความสัมพันธ์กับบุคลิกภาพในองค์ประกอบ A^+ , E^+ , F^+ , G^- , H^+ , Q_3^- สรุปว่า แนวคิดทางปรัชญาการศึกษากับบุคลิกภาพ มีความสัมพันธ์กัน แต่มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำ และเมื่อจำแนกตามสถานภาพ (ครู นักศึกษาปริญญาโท และนักศึกษาปริญญาตรี) พบว่าทั้งสามกลุ่มมีแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาแตกต่างกัน²

¹ วรลักษณ์ ปิงเมือง, "บุคลิกภาพของนิสิตนักศึกษาวิชาเอกพลศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยที่วัดด้วยแบบสำรวจบุคลิกภาพแคลิฟอร์เนีย" (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต ภาควิชาพลศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523), หน้าบทคัดย่อ.

² Laury, "Philosophies of Education and Personality Correlates" 4490-A.

โดนัลด์ ทาวนส์ (Donald Townes) ได้วิจัยเรื่อง "ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพ ปรัชญาการศึกษา และพฤติกรรมการณ์สอนของครูในโรงเรียนมัธยมประสม" โดยใช้เครื่องมือแบบวัดบุคลิกภาพแคลิฟอร์เนีย แบบสำรวจปรัชญาการศึกษาของ รอสส์ (ROSS) และวัดพฤติกรรมจากการบันทึกเทปการณ์สอน แล้ววิเคราะห์ด้วย The Flander Interaction Analysis Categori System พบว่าบุคลิกภาพของครูกับปรัชญาการศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กัน ส่วนบุคลิกภาพของครูกับพฤติกรรมการณ์สอนไม่มีความสัมพันธ์กันเช่นกัน นอกจากนี้แล้วปรัชญาการศึกษายังไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการณ์สอนของครู¹

โรเบิร์ต แอล. ซิโอเมค (Robert L. Ziomek) ได้วิจัยเรื่อง "การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปรัชญาการศึกษากับบุคลิกภาพ" โดยใช้แบบวัดบุคลิกภาพ 16 PF และแบบสำรวจปรัชญาการศึกษาของ รอสส์ (ROSS) พบว่า องค์ประกอบของบุคลิกภาพ 12 องค์ประกอบไม่มีความสัมพันธ์กับปรัชญาการศึกษา ส่วนบุคลิกภาพที่เหลืออีก 4 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบ F, I, M, Q₃ มีความสัมพันธ์กับปรัชญาการศึกษาสัทธิต่าง ๆ แต่มีระดับความสัมพันธ์น้อยมาก และค่อนข้างจะมีความสัมพันธ์กับสัทธิปฏิบัตินิยมมากที่สุด ส่วนจิตนิยมมีความสัมพันธ์กันน้อยที่สุด สรุปได้ว่า ปรัชญาการศึกษา กับบุคลิกภาพไม่มีความสัมพันธ์กัน²

¹Donald Townes, "An Exploratory Study of the Relationship between Personality, Educational Philosophy and Classroom Behavior of Selected Teachers in a Comprehensive High School," Dissertation Abstracts International : The Humanities and Social Sciences 35 (June 1975) : 7540 A.

²Robert L. Ziomek, "An Analysis of the Relationships between Philosophical Attitudes and Personality Characteristics," Dissertation Abstracts International : The Humanities and Social Sciences 40 (July 1979) : 176 A.

จากงานวิจัยที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างปรัชญาการศึกษากับบุคลิกภาพ พบว่า ปรัชญาการศึกษากับบุคลิกภาพมีทั้งสัมพันธ์กัน และไม่สัมพันธ์กัน ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าสนใจว่า ถ้า นำเรื่องเดียวกันนี้มาศึกษาในกลุ่มประชากรที่เป็นคนไทย ผลการวิจัยจะสนับสนุนหรือขัดแย้ง กัน ทั้งนี้เพื่อเป็นประโยชน์ในการเรียนการสอนวิชาปรัชญาการศึกษาและบุคลิกภาพต่อไป

ศูนย์วิทยพัทธยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย